

Tamsalu valla 2017. aasta konsolideerimisgrupi majandusaasta aruanne

Nimetus	Tamsalu Vallavalitsus
Aadress	Tehnika 1 a Tamsalu 46107
Telefon	32 28 430
Faks	32 28 433
E-posti aadress	tamsalu@tamsalu.ee
Interneti kodulehekülje aadress	www.tamsalu.ee
Majandusaasta algus	01.01.2017
Majandusaasta lõpp	31.12.2017
Audiitor	AMC Audit OÜ

Sisukord

	Sissejuhatus	3
1	Tegevuaaruanne	4
1.1	Konsolideerimisgrupi koosseis	4
1.2	Konsolideerimisgrupi peamised finantsnäitajad	6
1.3	Ülevaade majanduskeskkonnast	7
1.4	Ülevaade arengukava täitmisest	11
1.5	Ülevaade valitseva ja olulise mõju all olevate äriühingute tegevusest	17
1.6	Ülevaade sisekontrollisüsteemist ja tegevustest siseauditi korraldamisel	18
1.7	Ülevaade finantsriskide juhtimisest	19
2	Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne	21
2.1	Konsolideeritud bilanss	21
2.2	Konsolideeritud tulemiaruanne	22
2.3	Konsolideeritud rahavoogude aruanne	23
2.4	Konsolideeritud netovara muutuste aruanne	24
2.5	Eelarve täitmise aruanne	25
2.6	Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruande lisad	28
3	Allkiri majandusaasta aruandele	65

Sissejuhatus

Käesolev Tamsalu valla konsolideerimisgrupi 2017. aasta majandusaasta aruanne koosneb kolmest osast:

1. Tegevusaruanne
2. Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne
3. Allkiri majandusaasta aruandele.

Tegevusaruandes antakse ülevaade KOV konsolideerimisgrupi majandusaasta tegevustest ja asjaoludest, millel on määrav tähtsus KOV konsolideerimisgrupi finantsseisundi ja majandustegevuse hindamisel, KOV konsolideerimisgrupi olulistest sündmustest ning eeldatavatest arengusuundadest järgmisel majandusaastal.

Antakse ülevaade ka üldisest Eesti majanduskeskkonnast. Keskendutakse põhjalikumalt arengukava täitmisele, samuti antakse ülevaade sisekontrollisüsteemist ja finantsriskide juhtimisest. Tegevusaruandes antakse ülevaade olulise mõju all olevate äriühingute tegevusest.

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne koosneb järgmistest osadest:

- Konsolideeritud bilanss;
- Konsolideeritud tulemiaruanne;
- Konsolideeritud rahavoogude aruanne;
- Konsolideeritud netovara liikumiste aruanne;
- Eelarve täitmise aruanne
- Raamatupidamise aastaaruande lisad.

Käesolev majandusaasta aruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

1. Tegevusaruanne

Tamsalu vallavalitsus kohaliku omavalitsusena juhindub oma tegevuses põhiseadusest, Tamsalu valla põhimäärusest, seadustest ja teistest riigi õigusaktidest, lepingutest riigiorganitega, teiste omavalitsustega või nende liitudega.

Tamsalu vallavalitsus kohaliku omavalitsusena otsustab talle seadusega pandud kohaliku elu küsimusi ja korraldab nende lahendamist, samuti lahendab kõiki neid kohaliku elu küsimusi, mis ei ole seadusega antud riigiorganitele või kellegi teise pädevusse. Tamsalu vald kui kohalik omavalitsus on avalik- õiguslik juriidiline isik.

Tamsalu valla omavalitsusorganid on :

- Vallavolikogu – omavalitsusüksuse esinduskogu, mis valitakse valla hääleõiguslike elanike poolt seaduse alusel;
- Vallavalitsus – volikogu poolt moodustatud täitevorgan.

Valla asutused:

- Vallavalitsus kui ametiasutus, mis teostab avalikku võimu;
- Hallatavad asutused, mis ei teosta avalikku võimu.

Tamsalu valla 2017. aasta majandusaasta aruanne sisaldab informatsiooni valla ametiasutuse, hallatavate asutuste ja valla valitseva mõju all olevate juriidiliste isikute majandustegevuse kohta. Raamatupidamise aastaaruanne on valla koondaruanne, kus on konsolideeritud rida-realt valla valitseva mõju all olevate juriidiliste isikute aruannetega. 2017 aasta tegevused on toodud välja ülevaates arengukava täitmise kohta ja lisas 20 selgitused eelarve täitmise kohta.

1.1 Konsolideerimisgrupi koosseis

Tabel 1. Konsolideeriv üksus Tamsalu Vallavalitsus

Allüksuse nimetus
1.Tamsalu vallavolikogu
2.Tamsalu vallavalitsus
3. Tamsalu Kommunaal
4.Tamsalu Spordihoone
5.Raamatukogud
5.1 Tamsalu Raamatukogu
5.2 Assamalla Raamatukogu
5.3 Vajangu Raamatukogu
6.Tamsalu Kultuurimaja
7.Porkuni Paemuuseum
8.Lasteaiad
8.1Tamsalu Säase Lasteaed(kuni 31.08.2017)
8.2 Tamsalu Lasteaed (alates 01.09.2017 liideti Säase Lasteaiaga)
9.Vajangu Põhikool
10.Tamsalu Gümnaasium
11. Säase hooldekodu

Aruandeaastal muutus volikogu otsuse 22.03.32017 alusel konsolideerimisgrupi koosseis. Alates 01.09.2017 liideti Säase Lasteaed Tamsalu Lasteaiaga.

Tamsalu Vallavolikogu ja Tapa vallavolikogu kinnitasid 12. detsembril 2016.aaastal ühinemislepingu ning võtsid vastu otsuse haldusterritoriaalse korralduse muutmise

taotlemiseks. Vabariigi Valitsuse 05.01.2017 määruse nr 13 „Tamsalu ja Tapa valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprill 1995.a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ alusel moodustus 21.10.2017 Tamsalu valla ja Tapa valla ühinemise teel uus omavalitsus- Tapa vald, mis on ühinenud omavalitsusüksuste üldõigusjärglane. Haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus moodustunud omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast kuni eelarveaasta lõpuni jäävad eelarved ühinemise aasta lõpuni lahku. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 30 lõikes 1 nimetatud andmete esitamist jätkatakse ühinenud omavalitsusüksuste kaupa kuni eelarveaasta lõpuni eraldi.

Uus volikogu otsustab kõigi ühinenud omavalitsuste eelarve kasutamise ja muutmise üle. Kõik kulud, mis on endise omavalitsuse eelarves kavandatud, tehakse vastava eelarve kaudu. Ühinemise aasta majandusaasta aruanne koostatakse vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse §-le 29 iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta eraldi. Ühinemise teel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse esimeses majandusaasta aruandes esitatakse sellele eelnenud majandusaasta võrreldavad arvnäitajad ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuste eelmise majandusaasta vastavate arvnäitajate liitmise teel, jättes välja ühinenud omavalitsusüksuste omavahelisi tehinguid kajastavad arvnäitajad.

Tabel 2 Konsolideeritud üksused

Allüksuse nimi	Tamsalu Vallavalitsuse osaluse määr (%)
1.AS Tamsalu Kalor	100 %
2.AS Tamsalu Vesi	100 %

Aruandeaastal valitseva mõju all olevates asutuste struktuuris muudatusi ei olnud.

1.2 Konsolideerimisgrupi peamised finantsnäitajad

Tuhandetes eurodes

	2017	2016	2015	2014	2013
Bilansi näitajad					
Varad aasta lõpus	18790	19191	18907	19484	19874
Kohustused aasta lõpus	2716	2605	2582	3097	3372
Netovara aasta lõpus	16074	16586	16325	16386	16502
Tulemiaruaude näitajad					
Tegevustulud	5579	5995	5134	5056	5682
Tegevuskulud	6075	5719	5181	5130	4780
Tulem	-496	276	-47	-74	902
Muud näitajad					
Põhivarainvesteeringute maht	728	941	306	401	615
Likviidsus*	0,80	0,96	0,86	0,57	0,88
Lühiajaline maksevõime**	0,87	1,01	0,92	1,00	0,95
Kohustuste osakaal varadest	0,14	0,14	0,14	0,16	0,17
Laenukohustuste osakaal varadest	0,12	0,11	0,11	0,13	0,14
Piirmäärade täitmine konsolideeritud näitajate alusel					
Põhitegevuse tulem***	261	753	789	676	416
Netovõlakoormus****	1849	1555	1615	2028	2326
Piirmäärade täitmine konsolideerimata näitajate alusel					
Põhitegevuse tulem***	91	604	598	543	289
Netovõlakoormus****	1659	1244	1129	1422	1629

Märkused:

*Likviidsus – likviidsed varad/lühiajalised kohustused

**Lühiajaline maksevõime – käibevara/lühiajalised kohustused

***Põhitegevuse tulem- põhitegevuse tulude ja kulude vahe, täpsem arvestusmetoodika on kehtestatud vastavalt KOFS §32 lõikele 4 rahandusministri määrusega; piirmäär on vastavalt KOFS §33 null (st ei tohi olla negatiivne)

****Netovõlakoormus – KOFS §34 alusel arvestatud kohustuste ning KOFS § 36 alusel arvestatud likviidsete varade vahe, täpsem arvestusmetoodika on kehtestatud vastavalt KOFS § 32 lõikele 4 rahandusministri määrusega; piirmäär 2012 aastal on 60% põhitegevuse tuludest.

Selgitused tabeli finantsnäitajate muutuste kohta

Bilansi näitajate muutused

Varad vähenesid 2017 aastal 2,1 % võrreldes 2016 aastaga. Kohustused suurenesid 2017 aastal 4,1% võrreldes 2016 aastaga.

Tulemiaruaude näitajate muutused

Tegevustulud kokku vähenesid 2017 aastal 6,9 % võrreldes 2016 aastaga.

Tegevuskulud kasvasid 2017 aastal 6,2 % võrreldes 2016 aastaga.

1.3 Ülevaade majanduskeskkonnast

Allikas: Rahandusministeerium (www.fin.ee)

Rahandusministeeriumi kevadise majandusprognoosi järgi kasvab Eesti majandus tänavu ligikaudu 4 protsenti ja 2019. aastal 3,2 protsenti.

Välismaine nõudlus Eesti tootjate kaupade ja teenuste järele on kasvanud. Eesti ettevõtete investeeringud majandusse hakkasid möödunud aastal taas kasvama.

Aastatel 2020–2022 püsib Eesti **majanduskasv** 3 protsenti lähedal. Kasvu peaks neil aastail rohkem toetama töötlev tööstus ning ekspordile orienteeritud teenindusvaldkonnad. Vaatamata 2017. aasta harjumatult kiirele, 4,9 protsendini ulatunud kasvule ei ole Eesti majandus siiski üle kuumenenud, kuigi toimib ilmselt mõnevõrra üle oma potentsiaalse taseme.

Eesti erasektor on alates majanduskriisi puhkemisest käitunud väga konservatiivselt, vähendades laenukoormust ning kogudes finantspuhvleid. Seoses konjunktuuri paranemisega on ettevõtted siiski viimase aasta jooksul muutunud julgemaks oma investeerimisotsustes. Soodsa konjunktuuri püsites peaks see trend jätkuma, kuid ühtlasi on valmisolek majanduse tagasilöökideks olemas.

Keskmine palk kasvab mulluse 1221 euroga võrreldes sel aastal 1307 euroni ja järgmisel aastal 1381 euroni. Keskmise palga reaalkasv, mis arvestab hinnatõusu mõju, on tänavu 4 protsenti ja järgmisel aastal 3,3 protsenti. Kiire majanduskasvu tingimustes on nii palgatulu kui ka ettevõtete kasumid kasvanud pea kõigis valdkondades. Töötus on vähenenud ja samas on kasvanud tööjõupuudus.

Eesti tööealine elanikkond väheneb, kuid seda on seni korvanud inimeste üha suurem **tööturul osalemine**, sealhulgas töövõimereformi toel tööd leidnud inimesed. Töötajate osakaal tööealisest rahvastikust on rekordiliselt kõrgel tasemel. Tööturul osalemise tõus võimaldab hõivet kasvatada veel kuni 2019. aastani, kuid edaspidi Eesti tööturu sisemised ressursid ammenduvad. Kui tänavu on prognoosi kohaselt tööga hõivatud 664 000 inimest, siis see kasvab järgmisel aastal 667 100-ni ja püsib samal tasemel 2020. aastal, kuid edaspidi hakkab hõivatute arv tasapisi langema.

Statistilist **tööpuuduse** määra kergitab järgmistel aastatel töövõimereform, mille eesmärk on aidata tööd leida suurel hulgal seni tööturult väljas olnud inimestel. Tööpuuduse määraks on tänavu oodata 5,8 protsenti ja 2019. aastal 6,2 protsenti. Kui sellest välja arvestada töövõimereformiga seoses tööturule tulnud inimesed, oleks tööpuuduse määr tänavu 5 protsenti ja 2019. aastal 4,8 protsenti.

Hinnatõus kiirenes möödunud aastal pärast kolme aastat paigalseisu. Edaspidi hindade tõus mõnevõrra pidurdub, jäädes lähiaastatel 2–3 protsenti piiresse. Tänavu on oodata tarbijahinnaindeksi tõusuks 2,9 protsenti ja 2019. aastal see aeglustub 2,3 protsendile ja jõuab 2022. aastaks 2 protsendile.

Majanduskasvu toel on oodata valitsuse maksutulu suurenemist. **Maksukoormus** püsib stabiilsel tasemel, 34 protsenti lähedal sisemajanduse koguproduktist (SKP). See on madalam kui Euroopa Liidu keskmine tase. 2018. aasta maksukoormuseks kujuneb 34,4 protsenti, mis on 0,8 protsendipunkti võrra kõrgem kui aasta varem. Võrreldes 2017. aastaga kasvavad kõige kiiremini kapitalimaksud seoses regulaarselt jaotatava kasumi madalama maksumääraga oodatavalt kaasnevate suuremate dividendimaksetega. Aastatel 2019–2022 kasvavad

maksutulud aeglasemalt kui nominaalne SKP ja maksukoormus langeb 2022. aastaks 34,0 protsendile SKPst.

Eesti valitsussektori **võlakoormus** on Euroopa Liidu madalaim ja edaspidi on oodata selle langust. Tänavu langeb võlakoormus 8,5 protsendile SKPst võrreldes möödunud aasta 9 protsendiga ning aastaks 2022 langeb see 6,6 protsendile SKPst.

Valitsus on juba otsustanud riigi eelarvestrateegia protsessis **valitsussektori eelarvepositsiooni** parandada, nähes järgmisel neljal aastal ette valitsussektori eelarve nominaalset ülejääki ja struktuurset tasakaalu. Neid otsuseid arvestamata oleks struktuurne eelarvepositsioon järgmisel ja 2020. aastal 0,7 protsendiga SKPst puudujäägis.

Valitsussektori eelarve nominaalne ülejääk 2018. aastal ulatub prognoosi kohaselt 0,5 protsendini SKPst, mis võrreldes 2017. aastaga on 0,7 protsendipunkti võrra parem tulemus. Möödunud aasta defitsiidist jõuavad suurenevate tulude ning aeglustunud investeerimismahtude kasvu tulemusel ülejäägini nii keskvalitsus kui kohalikud omavalitsused. 2019. aastal on prognoosi kohaselt oodata valitsussektori eelarve nominaalset puudujääki 0,2 protsenti SKPst.

Prognoos kevadel 2018

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Võrdlus eelmise prognoosiga				
							2017	2018	2019	2020	2021
SKP reaalkasv	4,9	4,0	3,2	3,0	2,9	2,9	0,5	0,7	0,2	0,0	-0,1
SKP nominaalkasv	9,0	7,6	6,3	5,8	5,4	5,4	0,3	0,7	0,5	0,2	-0,1
Tarbijahinnaindeks	3,4	2,9	2,3	2,4	2,0	2,0	0,0	0,2	-0,2	-0,1	0,0
Tööhõive kasv	2,2	0,8	0,5	0,0	-0,3	-0,3	1,4	0,4	0,0	-0,4	-0,6
Tootuse määr	5,8	5,8	6,2	6,3	6,5	6,8	-1,1	-2,5	-2,7	-2,9	-2,8
Keskmine palk (€)	1 221	1 307	1 381	1 457	1 540	1 628	4	27	31	35	46
Palga nominaalkasv	6,5	7,0	5,7	5,5	5,7	5,7	0,1	1,8	0,2	0,2	0,6
Eratarbimiskulutused	2,0	4,7	3,3	3,0	2,7	2,7	0,2	0,3	0,8	0,7	0,1
Kapitali kogumahutus	13,1	3,3	5,1	4,3	3,9	3,7	-0,6	-0,8	0,6	0,2	-0,3
Kaupade ja teenuste eksport	2,9	4,5	4,2	4,0	3,8	3,8	-0,6	0,5	0,3	0,1	0,0

Ülevaade Tamsalu valla majanduskeskkonnast

Tamsalu vald asub Lääne-Virumaa edelaosas. Tamsalu valla pindala on 218,5 km². Tamsalu valla suurimaks keskuseks on Tamsalu linn. Seal asuvad kaubandus-, haridus-, teenindus- ja sotsiaalobjektid. Tamsalu linna, kui keskuse kõrval asuvad tugevad tõmbekeskused – Rakvere linn, Tapa linn ja Väike-Maarja.

Kõige kaugemal keskusest (Tamsalu linnast) asuvad Koplitaguse küla Rakvere valla piiril ning Türje küla Järvamaa piiril. Vajangu, Kuie, Kursi, Võhmuta ja Järsi külad on varem kuulunud Järvamaale, seetõttu on selle piirkonna elanikele teatavaks tõmbekeskuseks Järva-Jaani. Kullenga ja Assamalla küla elanike jaoks on teatavaks tõmbekeskuseks Väike-Maarja.

Rahvastik

Eesti rahvastikuregistri andmetel oli Tamsalu vallas 1. jaanuari seisuga elanike arvu koosseis järgmine:

Aasta	Lapsed 0-6	Lapsed 7-18	Tööealised 19-64	Vanurid ...	65-	KOKKU elanike arv
2018						3726
2017	219	501	2226	823		3769
2016	240	520	2299	815		3874
2015	256	535	2338	812		3941
2014	270	530	2401	791		3992

2017 aastal on vähenenud elanike arv 43 inimese võrra. Elanike arv on jätkuvalt vähenev. Vähenemise põhjus on negatiivne iive ja elanike väljaränne.

Tulumaksu laekumine, tööhõive ja ettevõtlus

Üle poole kohalike omavalitsuste kogusissetulekutest moodustab nende elanike makstud füüsilise isiku tulumaks (osa sellest laekub riigile).

Tamsalu vallas laekus 2017 aastal tulumaksu 2148 tuhat eurot, mis on keskmiselt ühe elaniku kohta 576 eurot (2016 aastal 514 eurot, 2015 a 478 eurot, 2014 .aastal 442, 2013 aastal 411 eurot, 2012 aastal 382 eurot).

Tamsalu valla töötus kasvas 2017 aastal 12,5% võrreldes 2016 aastaga.

Tamsalu valla, Lääne-Virumaa ja Eesti töötute arvu muutused on välja toodud järgmises tabelis:

Seisuga:	Tamsalu vallas	Lääne-Virumaal	Eestis
31.dets.2017	108	1235	31061
31.dets.2016	96	1236	28438
31.dets.15	128	1239	29774
31.dets.14	96	1123	27597

2017. aasta olulisemaks muudatuseks Tamsalu vallal on ühinemine Tapa vallaga, mille tulemusena tekib suurema territooriumi ja elanike arvuga omavalitsus.

Ühinemise tulemusena peaks kaasnema omavalitsusüksuste haldus-suutlikkuse kasv, samuti peaks paranema avalike teenuste kättesaadavus ja kvaliteet ning omavalitsuste koostöövõime.

Ühinemiste tulemusel:

- vormistatakse haldusterritoriaalselt pikaajalise koostöö tõttu juba toimiv elukorraldus;
- jätkub piirkonna terviklikum arendamine;
- on võimalik taotleda Euroopa Liidust suurematele projektidele suuremaid investeringute kaasfinantseeringuid ja tervet piirkonda tasakaalustatult arendada;
- on võimalik pakkuda elanikele paremaid ja kvaliteetsemaid teenuseid, kui võrd suuremate eelarvemahtude juures saab palgata kvalifitseeritumaid töötajaid ja ametnikke;
- tõuseb omavalitsuse haldussuutlikkus, mille tagab ametnike spetsialiseerumine ja sellest johtuv avaliku teenuse kvaliteedi tõus;
- on võimalik parandada ja tihendada ühistranspordi liiklust, kuna hõlmatud on suurem territoorium;
- kasvavad omavalitsuse eelarvemahud, mis võimaldavad koostada ja ellu viia suuremaid projekte.

1.4 Ülevaade arengukava täitmisest

Arengukava täitmine 2017. aastal strateegiliste valdkondade kaupa.

Arengukava ülevaatamine

Tamsalu valla arengukava 2016-2021 kinnitati Tamsalu Vallavolikogu 26.10.2016 nr määrusega nr 13.

Juhtimine ja arengu rahastamine

Strateegiline eesmärk: **Haldussuutlik ja professionaalse ametnikkonnaga vallaorganisatsioon.**

Strateegiline eesmärk: **Aktiivne ja kaasatud vallarahvas**

Alaeesmärgid:

- kasvanud valla elanikkond ja tulubaas
- ühised spetsialistid läbi koostööpiirkonna (PAIK)
- arenevad külad
- infomaterjalide kvaliteet ja positiivne maine
- ajakohane juhtimisstruktuur

Seisuga 1. jaanuar 2017 elas Tamsalu vallas 3769 inimest. 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste tulemusena ühinesid Tamsalu ja Tapa vald üheks omavalitsusüksuseks. Uues moodustunud Tapa vallas elab kokku 11 383 inimest. Tegemist on suuruselt teise omavalitsusega Lääne-Viru maakonnas. Ühinenud Tapa vallas elab ligikaudu 19% maakonna rahvastikust. Elanike arvult suurim kohalik omavalitsus maakonnas on Rakvere linn 15 737 elanikuga (4354 elanikku rohkem kui ühinenud Tapa vallas).

Rahvaarv on endiselt vähenemas. Kõige rohkem on elanike arv vaadeldavatest omavalitsustest vähenenud Tapa vallas (895 inimese võrra, mis on üle 10% kogurahvastikust), järgnevad Tamsalu vald (379 inimese võrra ehk ligikaudu 9% rahvastikust) ja Rakvere linn (1064 inimese võrra, ligikaudu 6% rahvastikust). Lääne-Viru maakonna rahvastik kokku on perioodil 2012-2017 vähenenud 4865 elaniku võrra (ligikaudu 8% kogurahvastikust). Tamsalu valla rahvaarvu kahanemise kiirus on kõikunud 1,3%-2,7% vahel.

Lääne-Viru maakonnas tervikuna oli tööhõive määr 2016. aastal Statistikaameti andmetel 58,4%. Maa-asulates on tööga hõivatute osakaal natukene suurem (61,4%), kui linnalistes asulates. Tõenäoliselt on see tingitud piirkonna majanduslikust struktuurist, kus põllumajandusel on suur osakaal ja kus tööstusettevõtted asuvad väljaspool linnapiirkonda. Eestis keskmiselt oli 2016. aastal tööga hõivatud 65,6% 15-75-aastasest elanikkonnast. Tööjõus osalemise määr (lisaks tööga hõivatutele arvestatakse ka töötute arvu) oli Lääne-Viru maakonnas 65%, Eestis keskmiselt 70,4. Töötute arv piirkonnas on järjepidevalt vähenenud Registreeritud töötute osakaal tööealisest elanikkonnast oli 2016. aastal Tamsalu vallas 4%. Võrdluseks, et Lääne-Viru maakonnas keskmiselt ja Rakvere linnas on töötute osakaal tööealisest elanikkonnast 3%. Töötute osakaal tööealisest elanikkonnast on võrreldes 2012. aastaga vähenenud. Vaatamata registreeritud töötute arvu vähenemisele on piirkonnas probleemiks Eesti keskmisega võrreldes madalam tööga hõivatus. Viimane võib muuhulgas viidata pikaajalise töötuse probleemile.

Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu on sarnaselt Lääne-Viru maakonnale ja kogu Eestile kasvanud (vt joonis 8). Tamsalu vallas oli palgatöötaja kuukeskmise brutotulu 2016. aastal 915 eurot kuus, Lääne-Viru maakonnas 961 eurot kuus. Eesti keskmisele jäävad aga piirkonna näitajad kõvasti alla. Eestis keskmine oli 2016. aastal 1073 eurot kuus. Kõrgeimat kuukeskmist brutotulu (1136 eurot kuus) teenivad mehed vanuses 25-49 (Tamsalu vallas keskmiselt). Naised teenivad kõikides vanuserühmades meestest vähem.

Elukeskkond – sh tehniline infrastruktuur

Strateegiline eesmärk: **Meeldiv elukeskkond, korrastatud külad ja keskused, kaasaegne tehniline infrastruktuur.**

Alaeesmärgid:

- kvaliteetne joogivesi on kättesaadav kogu vallas, heitvete käitlemine vastab keskkonnanõuetele;
- Tamsalus on välja ehitatud kõnni- ja kergteede võrgustik. Tamsalu keskosa on välja ehitatud vastavalt välja töötatud ideelahendusele ja detailplaneeringule;
- välja ehitatud Vajangu - Tamsalu – Porkuni kergliiklustee;
- valla suuremates asulates rajatud tänavavalgustus, olemasolevad elektri-, side- ja valgustuspostid korrastatud;
- parkimisprobleemid ühiskondlike hoonete ja korrusmajade juures on lahendatud;
- Porkuni puhkepiirkond ja rand välja arendatud;
- Valla teed ja tänavad korrastatud.

2017.aastal alustati ettevalmistustööd Põdrangu küla veevarustussüsteemi rekonstrueerimiseks ja Porkuni puhasti ehituseks. Mõlema objekti kohta koostati tehnoloogilised projektid. Rahaliselt mahukam tee-ehitusprojekt oli Tamsalu linna Tööstuse tänava osaline rekonstrueerimine. Lisaks sellele investeeriti kruusateede korrastamisse ja pindamisse. Tänavavalgustusega hõlmatavat ala laiendati valla keskustes – Porkunis ja Assamallas.

Alustati Tamsalu 100 tamme esinduspargi ehitustöödega. Paigaldati tammede betoonvööd, istutati tammed. Kredex- i abiga lammutati pargi keskse objekti „Kukelossi“ sisselangenud katus ja vaheseinad. Taotlused esitati KIK-ile parki paekivi ekspositsiooni rajamiseks ja PRIA-le rulaväljaku ehituseks.

Ettevõtluskeskkond – sh ettevõtlus ja tööhõive

Strateegiline eesmärk: **Jätkusuutlik ettevõtlus, ettevõtlusaktiivsuse ja töökohtade arvu kasv**

Alaeesmärgid:

- Suurenenud ettevõtete tekke-, ellujäämis- ja arenguvõimalused ning loodud uued töökohad
- Välja arendatud inkubatsiooniteenused (sh infrastruktuuri teenused)
- Noortel on teadmised ettevõtlusest
- Ettevõtlusalane teave ja koolitused on vallas kättesaadavad igas eas inimestele
- Keskkonnasõbralikud ja –säästlikud ettevõtted, taastuvenergia kasutamine
- Aktiivne ja konkurentsivõimeline turismiettevõtlus
- Ettevõtja staatus on väärtustatud

- Teadmistepõhine ja innovaatiline majandus

Tuginedes Statistikaameti 2016. aasta andmetele on Tamsalu valda registreeritud 5% kogu Lääne-Viru maakonna ettevõtetest Maakonnakeskuses Rakvere linnas on vastav portsent 29. Suures osas on tegemist vähem kui 10 töötajaga ettevõtetega. Ettevõtete arv on aasta-aastalt kasvanud. Piirkonna ettevõtetest 23% liigituvad kategooria “Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük alla”, järgnevad hulgi- ja jaekaubandusega ning mootorsõidukite ja mootorrataste remondiga tegelevad ettevõtted ning ehitusettevõtted. Mõnevõrra vähema ettevõtte tegevusvaldkond on lisaks töötlev tööstus, muud teenindavad tegevused, veondus ja laondus ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. Tamsalu valla elanikele olid suurimad kohapeal paiknevad tööandjad E-Betoonelement AS (ehitusmaterjalide tootmine), JK Otsa Talu OÜ (piimakarjakasvatus), Kuie Põllumajandusühistu (piimakarja- ja teraviljakasvatus), Leventek OÜ (ehitusmaterjalide ja -tarvete jaemüük), Maxima Eesti OÜ (jaekaubandus), OG Elektra AS (jaekaubandus), Tamsalu EPT AS (põllumajandusmehhanismide tootmine ja maaparandus), Tamsalu Kalor AS (elamumajandus), Võhmuta PM AS (teravilja- ja piimakarjakasvatus, loomakasvatus üldiselt), Porkuni Kool (õpilaskoduga riigikool erivajadusega lastele) ja Tamsalu Vallavalitsus koos hallatavate asutustega. Väljaspool valda on elanike suurimateks tööandjateks AS Hagar, AS HKScan Estonia, Jeld-Wen Eesti AS, Hansaliin OÜ ja Baltic Log Cabins OÜ.

Piirkonna olulisem turismiettevõtte on MTÜ Ökokratt (Puhta vee teemapark). Suureks, aga hetkel kasutamata turismipotentsiaaliga piirkonnaks on veel Porkuni. Porkunis on järv, mõis ja paemuuseum.

Ettevõtluse tugistruktuuridest tegutsevad piirkonnas MTÜ PAIK, mille moodustavad Tamsalu, Väike-Maarja, Laekvere ja Rakke vald) Tamsalu vald maksab alustavale ettevõttele ka 3000 euro suurust ettevõtlustoetust.

Haridus ja noorsootöö

Strateegiline eesmärk: Haritud vallarahvas, kättesaadav haridus, kaasaegne õpikeskkond, rakendatud elukestva õppe põhimõtted.

Strateegiline eesmärk: Aktiivne noorsootöö, noorte omaalgatus ja osalus.

Alaeesmärgid:

- kvaliteetne ja kaasaegne õpikeskkond
- haritud ja motiveeritud pedagoogiline kaader
- toimiv koostöö haridus- ja arendusasutuste ning ettevõtete vahel
- toimiv täiskasvanute koolitus Tamsalu Gümnaasiumis
- toimiv kooliväline noorsootöö

Kuni 1.septembrini oli Tamsalu vallas neli haridusasutust: Tamsalu Gümnaasium, Vajangu Põhikool, Tamsalu lasteaed ja Tamsalu Säase lasteaed. Alates sügisest ühendati Tamsalu ja Säase lasteaed üheks haridusasutuseks – Tamsalu Lasteaiaks „Kröll“. Porkunis asub riigile kuuluv Porkuni kool.

Õpilaste arv valla haridusasutustes on langustendentsis.

2017 a sügisel avati Tamsalus Tapa muusika- ja kunstikooli filiaal. Muusikaõpinguid alustasid 26 Tamsalu valla last.

Tamsalus avati 2017 a suvel noortekeskus. Noortekeskuse tööd korraldab ja koordineerib lepingu alusel MTÜ Tamsalu Noorte Naiste ja Noorte Meeste Kristlik Ühing. Vajangu piirkonnas osutab lepingu alusel noorsootööteenust Vajangu Noorsootöö Keskus.

Kultuur, sport ja turism

Strateegiline eesmärk: Tamsalu on tuntud spordikeskus. Elanikel on mitmekülgsed võimalused meelepärase arendava tegevusega tegelemiseks. Turistide reisisiht, kasutatud turismipotentsiaal.

Alaeesmärgid:

- Renoveeritud Tamsalu Gümnaasiumi staadion, rajatud suusastaadioni infrastruktuur;
- Tamsalu kultuurimaja renoveeritud, kultuurimaja parki rajatud vabaõhulava;
- Porkuni Paemuuseum on laienenud kaasaegseks piirkondlikuks keskkonnahariduskeskuseks;
- Porkuni rand on heakorrastatud, loodud võimalused aktiivseks puhkuseks;
- korraldatavad üritused on heal tasemel ja tuntud (maastikurattamaraton, Porkuni Pillar, Tamsalu suusamaraton, jne);
- Külateed on korras;
- Valla keskses pakutavad teenused on kättesaadavad ka valla külade elanikele.

Turism

Tamsalu vallale kuuluvateks peamisteks turismiobjektideks on Porkuni paemuuseum koos Tamsalu lubjapargiga (paetemaatika käsitlemine) ning Tamsalu Spordikompleks kui sporditurismi teenuste pakkuja. Valla turismiobjektide arendamise peamiseks eesmärgiks on kasvatada piirkonna tuntuks ja külastatavaks. Tulu teenimine valla elarvele ei ole nende objektide puhul esmatähtis.

Porkuni paemuuseumi ekspositsiooni II etapi teostamiseks taotleti ja saadi toetust PRIA-lt. Projekti käigus kaasajastatakse muuseumi 3. ja 4. korrus.

Erasektoris on tuntumateks turismiteenuste pakkujateks Laululinnu külalistemaja, Porkuni jahimaja. Järjest enam kogub tuntuks Tamsalu, Järva-Jaani ja Väike-Maarja valdade piirile jääv Metsamõisa talu Puhta vee teemapark.

Pandivere piirkonna turismialast koostööd koordineerib MTÜ PAIK.

Sport

Tamsalus on mitmekülgsede võimalustega spordiinfrastruktuur. Loodud on tingimused erinevate alade harrastajatele. Spordihoones paikneb kõik vajalik spordilaagrite korraldamiseks. Tänapäeva nõuetele vastav 40 kohaline hostel, ujula, saalid, jõusaalid, aeroobikasaal, kohvik, taastuskeskus, terviserajad on sobilikud nii talvel kui suvel kasutamiseks. 2017 a lõpus soetas vald uuema rajatraktori.

Spordilaagrite paigana on Tamsalu enda jaoks kindlalt avastanud suusatajad, korvpallurid, ujujad. Suurematest asutustest kasutavad spordikompleksi teenuseid Jeld-Wen Eesti AS, Tiigi Keskus AS, Nordkalk AS, SKA Päästekolledži Päästekool, OÜ Autosõit, Ebavere Graanul OÜ, Kaitsevägi, Arctic Finland House OÜ.

Spordikompleksis on võimalik osaleda järgmistes treeningutes:

Lastele: suusatamine, saalihoki, ujumine, zumba, korvpall, jalgpall, võimlemine, võitluskunst.

Täiskasvanutele: Suusatamine, korvpall, võrkpall, saalihoki, zumba, võitluskunst, ujumise algõpe, vesivõimlemine, jooga, võimlemine eakatele, ujumistrimm, jõusaali ringtreening, lauatennis.

Läbi aasta toimuvad enamuse Tamsalus esindatud alade võistlused.

Kultuur

Tamsalu valla inimestel on üsna head võimalused nii kultuuri tegemiseks kui tarbimiseks. Peamine tegevus toimub Tamsalu kultuurimajas, Porkuni rahvamajas ning Vajangul tuletõrjeseltsile kuuluvas rahvamajas. Vabaõhuürituste läbiviimiseks on sobivad kohad Porkunis, Vajangul, Tamsalus ja Uudekülas. Raamatukogud koos avalike internetipunktidega on Vajangul, Assamallas ja Tamsalus. Muuseumeid on 2: Porkuni paemuuseum ja Tamsalu muuseum, millest viimane tegutseb MTÜ vormis.

Traditsiooniliste üritustena toimusid ka 2017 aastal teatrite ning harrastusringide etendused ja kontserdid, Tamsalu kultuuripäev koos laulu- ja tantsupeoga, Tamsalu tantsulaager, Tammetõru lauluvõistlus, väljasõidud teatritesse ja kontserditele, näituste eksponeerimine, konkursside ja laatade korraldamine, jne.

Sotsiaalne heaolu – sh tervishoid, sotsiaalhoolekanne ja turvalisus

Strateegiline eesmärk: **Riskirühmade toimetulek, kvaliteetne hoolekanne. Toimetulekut soodustav elukeskkond.**

Alaeesmärgid:

- tagatud on riskirühmade toimetulek;
- tagatud on eakate ja puuetega inimeste hooldus kaasaegses, kõiki hooldusvajadusi arvestavas hooldekodus. Koduhooldus on kättesaadav kogu valla territooriumil;
- erivajadustega lastele on loodud tingimused hariduse omandamiseks kodu lähedal, Tamsalu valla piires.
- liikumispuudega inimestele ja väikelastega vanematele on tagatud ratastooliga või lapsevankriga ligipääs kõikidele avalikele asutustele ning kauplustele ja turvaline liikumine tänaval (kaldeed, invatõstuk keskusehoones, kõnniteed jne.)
- asulakeskuses on piisavalt kõnniteid jalakäijate ohutuks liiklemiseks. Väikelaste viibimine värskes õhus ja jalutamine on suunatud sõiduteedelt ja sõiduteede äärest parkidesse;
- korrastatud on tänavad, ristmikud, liikluskorraldus. Korraldatud on parkimine, selleks loodud piisav arv parklaid, parkimiskohti ning vähemalt üks valveparkla;
- tänavatel ei ole järelvalveta hulkuvaid koeri – kasse, loomaomanikud täidavad kehtivaid eeskirju;
- Tamsalu valla elanik on keskkonnateadlik;
- Ohtlikud ehitised (rajatised) on likvideeritud

2017.aastal jätkus sotsiaalvaldkonna põhitegevustena riskirühmadesse kuuluvate leibkondade sotsiaalse kaitse tagamine. Jätkuvalt on sotsiaalse kaitse ja sotsiaalabi vajadus kõige suurem leibkondades, kus töötud (neist eriti töötute vanematega ning lastega perekonnad), seadusjärgete hooldajateta üksikud eakad ja toetava lähivõrgustikuta psüühiliste erivajadustega isikud.

Sotsiaaltoetuste suurim osakaal on jätkuvalt toimetulekutoetustel. Toimetulekutoetus on oma olemuselt passiivne meede, mille taotlemise või saamise tingimuseks ei saa seada toetuse taotleja/ saaja ja/või tema leibkonnaliikmete aktiivsust enda olukorra ja toimetuleku parandamiseks. Vajadusel on sotsiaalhoolekande klientidele pakutud nõustamisteenuseid vastavalt konkreetse isiku probleemile.

Erivajadustega inimestele on vastavalt vajadusele ja võimalustele määratud personaalsed hooldajad. Koduteenust toimetulekuraskustega ja puudega eakatele pakuvad kaks hooldustöötajat. Avahoolduse kliente on 20. Avahoolduse eeliseks on võimalus inimesel pikemalt oma kodus elada toime tulla.

Sääse Hooldekodus on aasta lõikes hooldusel 23 inimest. Teenust pakutakse eelkõige Tamsalu valla elanikele, kelle toimetuleku ja hoolduse tagamiseks avahooldusteenused ei ole piisavad. 2017 aastal teostati hooldekodu patsientide ja töötajate poolt kauaoodatud investeering, rajati ratastoolidega patsientidele väljapääsuvõimalus kaldtee näol.

Eakate vallakodanike igapäevaelu mitmekesistamisel on oluline roll Tamsalu Kultuurimajas asuval eakate päevakeskusel. Päevakeskuses toimetab MTÜ vormis ühing andes valla eakamatele kodanikele võimaluse ise korraldada endale sobivaid ühiseid üritusi, väljasõite, osaleda kultuuriüritustel. Tegutsevad käsitööringid, võimalik on kasutada arvutit, kududa kangast, tähistada tähtpäevi ja korraldada kohtumisi ning loenguid. Igapäevaselt toimuvad käsitöö- ja suhtlusringid. MTÜ tegevus on suunatud eakate elukvaliteedi parandamisele ning vaimse ja füüsilise heaolu suurendamisele läbi aktiivsuse ning erinevate tegevuste.

Sotsiaalosakonna teenusena saavad abivajajad kohapeale tellida soodushindadega invaabivahendid, väljastatakse abivajaja- ja parkimiskaarte, nõustatakse puudeastme- ja töövõimetuse määramise taotluste täitmisel ning ametiasutustega asjaajamisel. Sotsiaalnõustamine erivajadustega inimestele on paindlik ja operatiivne.

Eluaseme kaotanud inimestele on eluasemeteenuse pakkumiseks viietoaline sotsiaalkorter, mille elanikele on tagatud hooldekodu töötajate poolt järelvalve, vajadusel toitlustamine ja tugiteenused.

Olulisel määral panustatakse töösse laste ja noortega. Pärast kooliaasta lõppu oli noortel vanuses 13-18.a võimalus osaleda töö-ja puhkelaagris. Suvine õpilasmalev on paljudel juhtudel motivaator õppeaasta lõpetamiseks suvetööle jäämata.

Probleemiks on olnud koolikohustuse täitmine. Selles osas on oluline töö peredega ning õigete motivaatorite leidmine.

Väärtustamaks last ja tema perekonda, on juba aastaid jätkunud Lusikapeo traditsioon. Uusi vallakodanikke tervitatakse märtsi kuus lapsevanematele ja beebidele mõeldud piduliku sündmusega, kus igale eelmisel aastal sündinud lapsele kingitakse nimeline hõbelusikas.

1.5 Ülevaade valitseva mõju all olevate äriühingute kohta

Tamsalu valla on kaks 100% osalusega tütarettevõtet: AS Tamsalu Kalor ja AS Tamsalu Vesi.

AS Tamsalu Kalor põhitegevuseks on valla elanikkonna, sotsiaalobjektide ja tööstusettevõtete soojusenergiaga varustamine. AS Tamsalu Kalor kõrvaltegevusalaks on Tamsalu valla elamufondi haldamine ja elanikkonnale kommunaalteenuste vahendamine, transportteenuste osutamine, kaupade müük, ettevõttele kuuluvate ruumide rent, ehitus- ja remonttööde osutamine ning saunateenuste osutamine.

2017 aastal müüdi soojusenergiat 11599 mwh. Kütteks kulutati 19680 m³ puiduhaket, 250 t põhku. Hakkepuidu hind 2017 aastal ei kallinenud ja soojusenergia hind püsis 60,52 eurot /MWh.

2017.aastal vahetati välja üks õlikatel koos põletiga, paigaldati uus soojatrassi pump sagedusmuunduriga ja renoveeriti katlamaja tagumine fassaad. 2018 aastal planeeritakse vahetada teine õlikatel koos põletiga.

Elamumajanduse osas toimus 12 korteriühistu moodustamine. Ettevõtte hallata on 41 korterelamut.

2017 aastal oli keskmiselt 17 töötajat. Töötasud kokku oli 196 tuhat eurot, millest 20 tuhat moodustab tegevjuhi töötasu.

Suureks probleemiks on üürivõlad, suur hulk tühjasid kortereid ning kinnisvara madal hind.

2018 aastal jätkab AS Tamsalu Kalor sama põhi- ja kõrvaltegevusega.

AS Tamsalu Vesi põhitegevuseks on vee tootmine ja turustamine, samuti reovee ärajuhtimisteenuste osutamine ja reovee puhastamine.

2017 aastal moodustas ettevõtte põhitegevuste müügitulu 322 tuhat eurot suurenes 3,5 % võrreldes 2016 aastaga. Müügitulust moodustas 28,9 % vee müük ja 65,9 % reovee ärajuhtimise teenuse müük. Ettevõtte majandusaasta kahjum oli 258 tuhat eurot.

2017 aastal investeeriti soetati põhivara 27 tuhat eurot.

AS Tamsalu vesi keskmine töötajate arv on 8. 2017 aastal oli palgakulu 96 tuhat eurot, millest 15 tuhat moodustab tegevjuhi töötasu. Ettevõtte nõukogu liikmetasu 2 tuhat eurot.

2017 aastal jätkab AS Tamsalu Vesi oma põhitegevusega.

1.6 Ülevaade sisekontrollisüsteemist ja tegevusest siseauditi korraldamisel

Sisekontrollisüsteem hõlmab konsolideerimisgrupi üksuste struktuuri, juhtkonna suhtumist, kehtivaid protseduure jt meetmeid, mis annavad mõistliku kindlustunde, et üksuse tegevus on seaduspärane, üksuse varad on kaitstud raiskamise, ebasihipärase kasutamise, pettuste ja ebakompetentsest juhtimisest jms tingitud kahjude eest; üksuste tegevus on säästlik, tõhus ja mõjus ning tagatud teenuste kõrge kvaliteet; üksuste tegevust kajastav juhtumis- ja finantsinformatsioon on usaldusväärne, tõene ja õigeaegne.

Tamsalu valla ametiasutuse struktuuris ei ole siseaudiitori ametikohta. Tamsalu vallas on kehtestatud kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest lähtuvalt eeskirjad ja nõuded eelarve koostamiseks, vastuvõtmiseks, täitmiseks, toetuste eraldamiseks, vara kasutamiseks, omandamiseks, võõrandamiseks ja mahakandmiseks. Õigusaktide järgimise ja vara kaitsmise tagamiseks lähtub vallavalitsus volikogu poolt kehtestatud õigusaktidest, eelkõige vallavara eeskirjadest, asjaajamise korrast ja raamatupidamise sise-eeskirjadest.

Vastavalt valla põhimäärusele teostab vallavalitsuse ja hallatavate asutuste tegevuse kontrolli vallavolikogu revisjonikomisjon.

Revisjonikomisjon teostab kontrolli vallavalitsuse tegevuse üle volikogu määruste ja otsuste, vallavalitsuse poolt sõlmitud lepingute täitmist ning hallatavate asutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle. 2017.aastal kinnitati volikogu reviskonikomisjoni 2017 tööplaan. 2017 aasta esimesel poolel vaatas läbi revisjonikomisjon 2017 majandusaasta aruande ja esitas volikogule kinnitamiseks 21.juuni 2017.a. II poolaastal kontrolliti 2017 aasta esimese poolaasta eelarve täitmist, vallavolikogu poolt vastuvõetud õigusaktide täitmist ja Tamsalu vallavalitsuse hallatava asutuse tegevust.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel teostavad järelvalvet kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuse ja õigusloovate aktide üle maavanem, riigikontroll ja õiguskantsler.

2017.aastal ei teostatud järelvalvet.

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse nõuete täitmise kohaselt esitab kohaliku omavalitsuse üksus andmed eelarve, lisaelarve ja eelarve täitmise kohta igale kvartalile järgneva kuu viimaseks kuupäevaks Rahandusministeeriumile.

Iga aastaselt viiakse läbi valla varade inventuurid, et välja selgitada varade olemasolu ning saada informatsiooni vara kasutamise kohta. Selgitatakse välja vara kajastamise õigsus finantsarvestuses ja bilansikirjetel. Fikseeritakse vara kasulikkus, hoidis-, säilitamis- ja kasutamistingimused. 2017 aastal läbiviidud inventuuri alusel kontrolliti Tamsalu valla põhi- ja väheväärtuslikku vara vastutajate löike. Selleks koostati vara inventeerimiskomisjonid. Katkiste ja kasutuskõlbmatute varade kohta esitasid komisjonid mahakandmise aktid, milles olid väljatoodud põhjendused vara mahakandmise kohta.

1.7 Ülevaade finantsriskide juhtimisest

Finantsdistsipliini tagamise meetme täitmine 2017 aastal.

Finantsdistsipliini tagamise meetmed on kinnipidamine kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse arvestusüksuse :

1. Põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest, mis on vastavalt KOFS § 33 tähenduses aruandeaasta lõpu seisuga 0 või positiivne. Kui põhitegevuse tulem on kavandatud eelarvestrateegia perioodil mittejärjestikusel aastal väiksem lubatud väärtusest võib see olla aruandeaasta lõpu seisuga negatiivne eelarves kavandatud ulatuses. Negatiivse tulemi planeerimisel tuleb arvestada, et eelarvestrateegiaga hõlmatud aastate põhitegevuse tulem peab olema null või positiivne.
2. Netovõlakoormuse ülemmäärast. Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade kogusumma vahe. Võlakohustusteks võetakse: võetud laenud, kapitalirendikohustused, emiteeritud võlakirjad, tasumise tähtjaks täitmata jäänud kohustused, saadud toetuste tagasimaksmise kohustused, toetusteks saadud ettemaksud, toetuste andmise kohustused, pikaajalised kohustused tarnijatele, teenuste kontsessioonikokkulepetest tekkivad kohustused; muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist.

Finantsdistsipliini tagamise meetme täitmisel on arvestatud Tamsalu Vallavalitsuse ja AS Tamsalu Vesi kui valla arvestusüksuse aruannete näitajaid.

Tabel 1 KOV arvestusüksuse finantsdistsipliini tagamise meetme täitmine

Põhitegevuse tulud	Maksutulud	2 270 106,74
	Kaupade ja teenuste müük	658 637,73
	Saadud toetused	1 776 499,42
	Muud tegevustulud	38 573,71
	Põhitegevuse tulud kokku	4 743 817,60
Põhitegevuse kulud	Antud toetused	-228 828,05
	Muud tegevuskulud	-4 398 602,09
	Põhitegevuse kulud kokku	-4 627 430,14
Põhitegevuse tulem		116 387,46
Investeeringustegevus	Põhivara soetus	-678 996,83
	Põhivara müük	16 475,00
	Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	115 199,98
	Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-30 401,06
	Finantstulud ja finantskulud	-16 091,23
	Investeeringustegevus kokku	-593 814,14
Ülejääk/puudujääk		-477 426,68
Võlakohustised	Laenukohustised	2 183 512,17
	Toetusteks saadud ettemaksud	21 115,72
	Üle ühe-aastase perioodiga mittekatkestatavad kasutusrendikohustised	30 336,44
	Võlakohustised kokku	2 234 964,33
Likviidsed varad	Raha ja pangakontod	-176 612,25
	Likviidsed varad kokku	-176 612,25
Netovõlakoormus		2 058 352,08
Kohustised, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse ülemmäära		893,35
Netovõlakoormus, v.a lubatud kohustused		2 057 458,73
	Rendikulu üle ühe-aastase tähtjaga mittekatkestatavatest kasutusrendilepingutest	10 830,96

	Põhitegevuse tulude ja kulude vahe	127 218,42
Netovõlakoormuse ülemmäär	Põhitegevuse tulud	4 743 817,60
	6-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe	763 310,52
	60% põhitegevuse tuludest	2 846 290,56
Netovõlakoormuse ülemmäära ja netovõlakoormuse vahe	Põhitegevuse tulude kogusumma (100%)	2 686 358,87
	6-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe	-1 294 148,21
	60% põhitegevuse tulude kogusummast	788 831,83
<p>Netovõlakohustuste ülemmäär on põhitegevuse tulude kogusumma, kui see on võiksem kui 6-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe, vastasel korral kas 6-kordne põhitegevuse tulude ja kulude vahe või 60% põhitegevuse tuludest olenevalt sellest, kumb neist on suurem.</p> <p>Antud aruanne on KOV-le abimaterjal auditeeritud aruande esitamiseks, ei ole otse kasutatav järelduste tegemiseks.</p>		
<p>Arvesse võetud üksused: 271401, 271499</p>		

2.Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne

2.1 Konsolideeritud bilanss

Tuhandetes eurodes

	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Varad kokku		18790	19191
Käibevara		867	1086
Raha	2	386	532
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	3	249	234
Muud nõuded ja ettemaksed	4	163	268
Varud	6	69	52
Põhivara			
Materiaalne põhivara	7	17923	18104
Kohustused ja netovara kokku		18790	19191
Lühiajalised kohustused		1000	1074
Saadud maksude ettemaksed	8	0	8
Võlad tarnijatele	8	85	174
Võlad töötajatele	8	271	229
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	8	176	160
Laenukohustused	10	468	503
Pkaajalised kohustused		1716	1531
Laenukohustused	10	1716	1531
Netovara		16074	16586
Reservid		1	1
Eelmiste perioodide akumulieeritud tuleml		16585	16324
Põhivara ümberhindlus			6
Aruandeaasta tuleml		-512	255

2.2 Konsolideeritud tulemiaruanne

Tuhandetes eurodes

	Lisa	2017	2016
Tegevustulud		5579	5995
Maksutulud	3	2270	2110
Tulud kaupade ja teenuste müügist	12	1320	1333
Saadud toetused	11	1892	2516
Muud tegevustulud	13	97	36
Tegevuskulud		-6075	-5719
Antud toetused	14	-259	-271
Tööjõukulud	15	-2934	-2602
Muud tegevuskulud	16	-2073	-1936
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	7	-809	-910
Tegevustulem		-496	276
Finantstulud ja -kulud		-16	-21
Intressikulu	10	-16	-21
Aruandeaasta tulem		-512	255

2.3 Konsolideeritud rahavoogude aruanne

Kaudne meetod
Tuhandetes eurodes

	Lisa	2017	2016
Rahavood põhitegevusest			
Tegevustulem		-496	276
Korrigeerimised:			
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	7	809	911
Põhivara soetusega kaasnev käibemaksu kulu		92	139
Kasum/kahjum kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	7	-59	-16
Sihtfinantseerimine põhivara soetuseks (tulu)	11	-115	-563
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks		30	6
		261	753
Korrigeeritud tegevustulem			
		4	-8
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus			
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus		-43	53
Kokku rahavood põhitegevusest		222	798
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse põhivara eest	7	-728	-941
Laekunud kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	7	72	14
Makstud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	14	-30	-6
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks		185	174
Kokku rahavood investeerimistegevusest		-501	-759
Rahavood finantseerimistegevusest			
Laekunud saadud laene	10	652	539
Tagasi makstud saadud laene	10	-503	-550
Tasutud intresse ja muid finantskulusid	10	-17	-22
Kokku rahavood finantseerimistegevusest		132	-33
Puhas rahavoog			
		-147	6
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul			
	2	533	527
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul			
	2	386	533
Raha ja selle ekvivalentide muutus			
		-147	6

2.4 Konsolideeritud netovara muutuste aruanne

Tuhandetes eurodes

Kohaliku omavalitsuse netovara				Kokku
	Lisa	Kassareserv	Akumuleeritud tulem	
Saldo 31.12.2015		1	16324	16325
Põhivara ümberhindlus			6	6
Aruandeperioodi tulem			255	255
Saldo 31.12.2016		1	16585	16586
Põhivara ümberhindlus				
Aruandeperioodi tulem			-512	-512
Saldo 31.12.2017		1	16073	16074

2.5 Eelarve täitmise aruanne

Eelarve täitmise aruanne on koostatud vallavalitsuse kui juriidilise isiku kohta ja vastab oma koosseisult konsolideerimata finantsaruannetele (vt lisa 19). Kuna see on koostatud kassapõhisel printsiibil ja sisaldab teatud muid erinevaid arvestuspõhimõtteid, siis ei ole see konsolideerimata finantsaruannetega võrreldav (vt ka lisa 1). Eelarve täitmise aruannet selgitab lisa nr 20, mis koostatakse vastavalt KOFS §29 lg8.

a	ta	nimi	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
		PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	4166	4446	4435
		Maksutulud	2257	2257	2253
3000		Füüsilise isiku tulumaks	2145	2145	2148
3030		Maamaks	112	112	105
32		Tulud kaupade ja teenuste müügist	341	365	366
		Saadavad toetused tegevuskuludeks	1534	1582	1582
35200		Tasandusfond (lg 1)	557	559	559
35201		Toetusfond (lg 2)	977	1023	1023
		Muud saadud toetused tegevuskuludeks	14	222	202
3500		Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	14	222	202
		Muud tegevustulud	20	20	32
38250		Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	10	10	3
38251		Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	0	0	19
38252		Tasu üleriigilise tähtsusega maardlatest väljapumbatud kaevandus- ja karjäärivee erikasutusest	0	0	7
38254		Laekumine vee erikasutusest	10	10	3
		PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	-4058	-4314	-4198
		Antavad toetused tegevuskuludeks	-269	-259	-228
413		Sotsiaalabitoetused ja muud toetused füüsilistele isikutele	-207	197	-155
4500		Sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks	-48	-48	-59
452		Mittesihtotstarbelised toetused	-14	-14	-14
		Muud tegevuskulud	-3789	-4055	-3970
50		Personalikulud	-2480	-2588	-2481
55		Majandamiskulud	-1283	-1400	-1489
60		Muud kulud	-26	-7	0
		PÕHITEGEVUSE TULEM	108	132	237
		INVESTSEERIMISTEGEVUS KOKKU	-516	-696	-654
381		Põhivara müük (+)	28	28	16
15		Põhivara soetus (-)	-629	-809	-756
3502		Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine(+)	121	123	123
4502		Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine(-)	-20	-25	-25
650		Finantstkulud (-)	-16	-13	-12
		EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK (+) / PUUDUJÄÄK (-))	-408	-564	-417
		FINANTSEERIMISTEGEVUS	85	240	224

2585	Kohustuste võtmine (+)	505	661	652
2586	Kohustuste tasumine (-)	-420	-420	-428
100	LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-323	-323	-193
	PÕHITEGEVUSE KULUDE JA INVESTEERIMISTEGEVUSE VÄLJAMINEKUTE JAOTUS TEGEVUSALADE JÄRGI	4723	5161	4991
	Üldised valitsussektori teenused	365	444	387
01111	Valla- ja linnavolikogu	21	29	13
01112	Valla- ja linnavalitsus	272	361	326
01114	Reservfond	25	6	0
01330	Muud üldised teenused	14	18	19
01600	Muud üldised valitsussektori teenused	17	17	17
01700	Valitsussektori võla teenindamine	16	13	12
	Avalik kord ja julgeolek	23	23	22
03200	Päästeteenused	16	16	14
03600	Muu avalik kord ja julgeolek kokku	7	7	8
	Majandus	702	702	630
04120	Üldine töajõupoliitika	5	5	2
04350	Elektrienergia	2	2	2
04510	Maanteetransport (vallateede- ja tänavate korrashoid)	547	547	485
04730	Turism	0	0	0
04900	Muu majandus (sh.majanduse haldamine)	148	148	141
	Keskkonnakaitse	61	74	101
05100	Jäätmekäitlus	19	19	21
05400	Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse	41	54	79
05600	Muu keskkonnakaitse	1	1	1
	Elamu- ja kommunaalmajandus	324	318	312
06300	Veevarustus	25	29	30
06400	Tänavavalgustus	84	74	66
06605	Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	215	215	216
	Tervishoid	9	11	11
07210	Ambulatoorsed teenused	2	2	2
07310	Haiglateenused	7	9	9
	Vaba aeg, kultuur ja religioon	600	756	722
08102	Sportitegevus	297	387	383
08107	Noorsootöö ja noortekeskused	27	65	62
08109	Vaba aja üritused	8	8	8
08201	Raamatukogud	66	66	58
08202	Rahva- ja kultuurimajad	163	171	175
08203	Muuseumid	26	46	25
08300	Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	13	13	11
	Haridus	2099	2279	2285
09110	Alusharidus	731	754	745
09212	Põhikoolid/Põhihariduse otsekulud	677	760	729
09213	Üldkeskhariduse otsekulud	140	140	140
09220	Gümnaasiumid/Põhi- ja üldkeskhariduse kaudsed kulud	401	452	500
09510	Noorte huviharidus ja huvitegevus	10	33	39

09600	Koolitransport	63	63	59
09601	Koolitoit	70	70	66
09800	Muu haridus	7	7	7
	Sotsiaalne kaitse	540	554	521
10120	Puuetega inimeste sotsiaalhoolekande asutused	1	1	1
10121	Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	32	28	24
10200	Eakate sotsiaalhoolekande asutused	217	239	251
10201	Muu eakate sotsiaalne kaitse	21	25	23
10402	Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	35	27	21
10701	Riiklik toimetulekutoetus	117	117	82
10702	Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	57	57	57
10900	Muu sotsiaalne kaitse, sh. sotsiaalse kaitse haldus	60	60	62

2.6 Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted

Käesolev konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud vastavuses Eesti finantsaruandluse standardist. Eesti finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Selle põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid ning avaliku sektori finantsarvestuse- ja aruandluse juhend.

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes soetusmaksumuse printsiibist.

Varade ja kohustuste jaotus lühi- ja pikaajalisteks

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks lähtudes sellest, kas vara või kohustuse eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem bilansikuupäevast arvestatuna.

Raha ja raha ekvivalendid

Bilansis kajastatakse rahana kassas olevat sularaha ning pankades olevaid arvelduskontode jääke (v.a arvelduskrediit). Rahavoogude aruandes kajastatakse raha ja selle ekvivalentidena lisaks rahale paigutusi rahaturu- ja intressifondide aktsiatesse ja osakutesse, mis bilansis on kajastatud kirjel Finantsinvesteeringud. Pangadeposiitidelt bilansikuupäevaks kogunenud laekumata intressid kajastatakse viitlaekumistena. Rahaturu- ja intressifondide aktsiad ja osakud on kajastatud turuväärtuses.

Finantsinvesteeringud

Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse turuväärtuses likviidsuse tagamiseks hoitavaid rahaturu- ja intressifondide aktsiaid ja osakuid ning lühiajalise kauplemise eesmärgil hoitavad võlakirju.

Muude pikaajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse aktsiaid ja osi, millest grupp omab alla 20%. Nimetatud pikaajalised finantsinvesteeringud on tehtud avalikku sektorisse kuuluvatesse äriühingutesse koostöös teiste kohalike omavalitsuste üksustega ning neid kajastatakse sarnaselt olulise mõju all olevate osalustega.

Finantsinvesteeringute oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt tehingupäeval.

Nõuded

Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise momendil ning hinnatakse lähtudes tõenäoliselt laekuvatest summadest. Võimaluse korral hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata nõudeid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Suure hulga samaliigiliste nõuete laekumise tõenäosust hinnatakse grupi baasil, võttes arvesse eelmiste perioodide statistikat sarnaste nõuete laekumise kohta. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on bilansis tõenäoliselt laekuva summani alla hinnatud. Aruandeperioodil laekunud,

kuid varasematel perioodidel kuludesse kantud nõuded on kajastatud aruandeperioodi ebatõenäoliste nõuete kulu vähendusena.

Nõue loetakse lootusetuks, kui juhtkonna hinnangul puuduvad võimalused nõude kogumiseks. Lootusetud nõuded on bilansist välja kantud.

Pikaajalisi nõudeid kajastatakse algselt saadaoleva tasu nüüdisväärtuses, arvestades järgnevatel perioodidel nõudelt intressitulu, kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Varud

Varudena on kajastatud varutud kütust AS Tamsalu Kaloris. Varud võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast (v.a käibemaks, mis kajastatakse soetamisel kuluna) ja muudest soetamisega seotud otsestest kulutustest. Varude jäägi hindamisel kasutatakse FIFO meetodit. Varud hinnatakse alla eeldatavale neto realiseerimismaksumusele, kui see on madalam nende soetusmaksumusest.

Valitseva ja olulise mõju all olevad üksused

Valitseva mõju korral omab konsolideerimisgrupp üldreeglina üle 50% hääleõigusest vastava üksuse nõukogus või muus kõrgemas juhtorganis. Olulise mõju all olevaks loetakse üksusi, mille nõukogus või muus kõrgemas juhtorganis omab konsolideerimisgrupp 20 kuni 50% hääleõigusest. Valitseva mõju all olevateks üksusteks on AS Tamsalu Vesi ja AS Tamsalu Kalor (vt lisa 5)

Konsolideerimine

Valitseva mõju all olevate üksuste ja olulise mõju all olevate äriühingute tegevus kajastub konsolideeritud aruandes alates valitseva või olulise mõju tekkimisest kuni selle katkemiseni.

Valitseva mõju all olevate üksuste ja olulise mõju all olevate äriühingute soetamist kajastatakse ostumeetodil, mille korral hinnatakse omandatud osaluste varad ja kohustused nende õiglasest väärtusest (v.a ühise kontrolli all toimuvad soetused, mida kajastatakse nende raamatupidamisväärtuses).

Valitseva mõju all olevate üksuste finantsnäitajad on konsolideeritud aruannetes liidetud rida-realt meetodil, kusjuures konsolideerimisel hõlmatud üksuste omavahelised nõuded, kohustused, tulud, kulud ning realiseerumata kasumid ja kahjumid on elimineeritud.

Osalusi olulise mõju all olevates äriühingutes kajastatakse konsolideeritud aruannetes kapitaliosaluse meetodil.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringutena kajastatakse selliseid kinnisvaraobjekte (maa, hooned ja rajatised), mida hoitakse väljarentimise või turuväärtuse tõusmise eesmärgil ja mida konsolideerimisgrupp ega ükski teine avaliku sektori üksus ei kasuta oma põhitegevuses. Kinnisvarainvesteeringuid kajastatakse soetusmaksumuse meetodil (soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud allahindlused) analoogiliselt materiaalse põhivara kajastamisele

Materiaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks loetakse varasid, mida kasutatakse hinnanguliselt pikema perioodi jooksul kui üks aasta ja mille soetusmaksumus on alates 5000 eurost (kuni 31.12.2016 soetatud varade korral alates 1917 eurot). 31.12.2016 aastal kanti põhivarana arvel olevad varad, mis olid väiksemad kui põhivara piir s.o 5000 eurot väheväärtuslike inventaride nimekirja.

Põhivara rekonstrueerimisväljaminekud, mis vastavad materiaalse põhivara mõistele, liidetakse materiaalse põhivara soetusmaksumusele. Rekonstrueerimisväljaminekute lisamisel hinnatakse vara järelejäänud kasulikku eluiga ja vajadusel reguleeritakse põhivara kulumi normi.

Põhivara soetusmaksumusse arvatakse kulutused, mis on vajalikud selle kasutuselevõtmiseks, v.a soetusega kaasnevad maksud, lõivud, laenu-, koolitus- ja lähetuskulud, mis kajastatakse kuluna.

Põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle hinnangulisest kasulikust elueast. Kui põhivara koosneb erineva hinnangulise kasuliku elueaga komponentidest, mille soetusmaksumust on võimalik usaldusväärselt hinnata, võetakse komponendid eraldi arvele.

Uue põhivara kulumi normid aastas on põhivara gruppidele järgmised:

Hooned ja rajatised	2-10
Masinad ja seadmed	10-20
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed	33-50
Inventar, tööriistad	10-50
Maad ja kunstiväärtusi, mille väärtus aja jooksul ei vähene, ei amortiseerita.	

Ümberhindlus

2010 aastal viidi läbi teede ühekordne ümberhindlus. Teede ümberhindamisel lähtuti tee ehituslikust hinnast ja hetkel tee olukorrast.

Seoses maareformi kestmisega on ümberhindluste kajastamist jätkatud ka peale 2005. a, võttes arvele aruandeperioodil mõõdistatud ja maakatastrisse kantud maad. Samuti võetakse ümberhindlusena jätkuvalt arvele aruandeperioodil omandatud peremehetut vara, mis on saadud seoses pärijate puudumisega.

Varade ümberhindamiseks kasutatakse eelisjärjekorras turuhinda. Objektide korral, millel turuhind puudub, kasutatakse õiglase väärtuse määramiseks jääkasendusmaksumuse meetodit. Maa arvelevõtmiseks kasutatakse maksustamishinda, kui turuhind pole teada.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalse põhivarana kajastatakse füüsilise substantsita vara kasuliku elueaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 5000 eurost. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalse põhivara amortiseerimisel kasutatakse lineaarset meetodit ja amortisatsioonimäärad aastas on järgmised:

Tarkvara

Uurimis- ja arenguväljaminekud on kajastatud tekkimisel kuluna.

Renditud varad

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

(a) Aruandekohustuslane on rentnik

Kapitalirendi kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Kapitalirendi tingimustel renditud varasid amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, välja arvatud

juhul, kui ei eksisteeri piisavat kindlust, kas rentnik omandab rendiperioodi lõpuks vara omandiõiguse – sellisel juhul amortiseeritakse vara kas rendiperioodi jooksul või kasuliku eluea jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirendi maksed jagatakse kohustust vähendavateks põhiosa tagasimakseteks ning intressikuluks.

Kasutusrendi maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

(b) Aruandekohustuslane on rendileandja

Kapitalirendi alusel väljarenditud vara kajastatakse bilansis nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas. Rentnikult saadavad rendimaksed jagatakse kapitalirendinõude põhiosa tagasimakseteks ja intressituluks.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt muu põhivaraga. Kasutusrendimaksed kajastatakse tuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Eraldised ja tingimuslikud kohustised

Bilansis kajastatakse eraldisena enne bilansipäeva tekkinud kohustisi, millel on seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad aruandekohustuslase senisest tegevuspraktikast ning mille suurus saab usaldusväärset hinnata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust ja kogemustest.

Lubadused, garantiid ja muud kohustised, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustisteks, kuid mille kohustusena realiseerumise tõenäosus on alla 50%, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Finantskohustised kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivset intressimäära, v.a edasimüügi eesmärgil soetatud finantskohustised ja tuletisinstrumentid, mida kajastatakse õiglases väärtuses. Olulised tehingukulutused võetakse efektiivse intressimäära arvutamisel arvesse ja kantakse kohustise eluea jooksul intressikuludesse.

Sihtfinantseerimine

Sihtfinantseerimisena kajastatakse sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetusi. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna või kuluna enne, kui toetuse saaja on teinud kulutused, milleks sihtfinantseerimine oli ette nähtud, ning eksisteerib piisav kindlus, et sihtfinantseerimine leiab aset.

Saadud sihtfinantseerimise kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, mille järgi kajastatakse nii saadud sihtfinantseerimist kui ka selle arvel tehtud kulusid või põhivara soetust mõlemaid eraldi.

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude ja kulude vastavuse printsiibist ning tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega.

Sihtfinantseerimise korral põhivara soetamiseks võetakse vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses, sihtfinantseerimise summa aga kajastatakse samal ajal kas bilansis kohustusena (gruppi kuuluvad kasumit taotlevad äriühingud) või tuluna (ülejäanud grupi üksused). Konsolideerimisgruppi kuuluvad kasumit taotlevad üksused amortiseerivad sihtfinantseerimise kohustuse tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul. Konsolideerimisgruppi kuuluvate äriühingute arvestuspõhimõtteid muudeti, vt selgitust osas Arvestuspõhimõtete muutus.

Kassareserv

Kassareserv on moodustatud volikogu otsusega akumulieeritud tulemist eesmärgiga tagada vallavalitsuse likviidsus. See väljendab ühtlasi likviidse rahana hoidmisele kuuluvat summat, mida võib kasutada aruandeaasta kestel laekumiste viibimisel eelarveliste kulude katmiseks, kuid see tuleb vähemalt aruandeaasta lõpuks rahana taastada.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on võetud aluseks tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed finantsvarad ja –kohustused on bilansipäeva seisuga ümber hinnatud eurodesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest ning varade ja kohustuste ümberhindamisest saadud kasumid ja kahjumid on kajastatud tulemiaruanDES .

Tulude arvestus

Kogutud maksude ning loodusvarade kasutamise ja saastetasude tulu võetakse arvele tekkepõhiselt vastavalt Maksu – ja Tolliameti poolt esitatud teatistele. Toodete müügist tulenevat tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel, lähtudes valmidusastme meetodist. Lõivutulu kajastatakse lõivuga maksustatud toimingu päeval ning trahve trahvide määramise päeval. Dividenditulu kajastatakse dividendide väljakuulutamisel.

Kulude arvestus

Kulusid kajastatakse tekkepõhiselt. Põhivara või varude soetamisega kaasnevad mittetagastatavad maksud ja lõivud, sh käibemaks , mida ei saa arvata sisendkäibemaksuks, kajastatakse soetamise hetkel kuluna tulemiaruanDE kirjel Muud tegevuskulud .Dividendide väljamaksmisega kaasnev tulumaks kajastatakse kuluna dividendide väljakuulutamisel. Arendusväljaminekud kajastatakse tekkimise momendil kuluna.

Seotud osapooled

Seotud osapoolteks loetakse Tamsalu vallavolikogu ja valitsuse liikmed ning asutuste juhid, kellele on antud õigus iseseisvalt lepinguid sõlmida, konsolideerimisgruppi kuuluvate sihtasutuste, mittetulundusühingute ja äriühingute nõukogude ja juhatuste liikmed, kõigi eelpool loetletud tegev- ja kõrgema juhtkonna liikmete lähedased pereliikmed, samuti ka nende valitseva ja olulise mõju all olevad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid bilansikuupäeva ja aruanDE koostamispäeva vahemikul, kuid on seotud aruanDEperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Bilansipäevajärgsed sündmused, mida ei ole varade ja kohustuste hindamisel arvesse võetud, kuid mis võivad oluliselt mõjutada järgmise aruanDEaasta tulemust, avalikustatakse raamatupidamise aastaaruande lisades.

Eelarve täitmise aruanne

Eelarve täitmise aruanne on koostatud vallavalitsuse kohta (konsolideerimata) kassapõhiselt, mistõttu selle andmeid ei ole võimalik võrrelda tekkepõhistes konsolideerimata aruanNETES (vt lisa 19) kajastatud andmetega. Lisaks kassapõhisest printsibist tulenevatele ajalistele erinevustele on selles kasutusel veel järgmised olulised erinevad arvestuspõhimõtted:

1. põhivara soetamisel tasutud summad kajastatakse eelarve täitmisel kuluna ning põhivara müügist laekunud summad tuluna, amortisatsiooni ja muid põhivaradega tehtud mitterahalisi tehinguid eelarve täitmise aruanDES ei kajastata;

2. kaupade ja teenuste ning põhivarade soetamisel lisanduv käibemaks, mida ei saa arvata sisendkäibemaksuks, on eelarve täitmise aruandes kajastatud vastavate kaupade, teenuste ja põhivara soetamise kuluna (tekkepõhises aruandes eraldi tulemiaruaude real Muud tegevuskulud).

Lisa 2 Raha ja selle ekvivalendid

Tamsalu valla rahalised vahendid hoiustatakse pankades ja sularahakassas.

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
Kassa	11	14
Pankades arvel	375	518
Kokku raha ja selle ekvivalendid	386	532

Aruandeperioodil saadi arvelduskontodelt intressitulu 26 eurot.

Lisa 3 Maksud, lõivud, trahvid

Tuhandetes eurodes

A. Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded ja maksukohustused

	Lühiajalised nõuded		Lühiajalised kohustused	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Maksud brutosummas				
Tulumaks	240	231	38	29
Käibemaks	0	0	13	16
Sotsiaalmaks	0	1	81	69
Töötuskindlustusmaksed	0	0	5	4
Kogumispensionimaksed	0	0	4	3
Kokku maksud	240	232	141	121
Loodusressursside kasutamise ja saastetasud	9	2	6	14
Kokku maksud, lõivud ja trahvid	249	234	147	135

Lühiajalise nõudena on kajastatud Maksu- ja Tolliameti teatise alusel detsembrikuu eest arvestatud ja 2018 aastal ülekantavad tulu-, maamaksu ja loodusressursside kasutamise tasud.

Lühiajaliste kohustustena on kajastatud detsembrikuu töötasudega seotud maksukohustused ja loodusressursside tasumise kohustus. Summad kantakse Maksu- ja Tolliametile 2018 aasta jaanuaris.

B. Maksu-, lõivu- ja trahvitulud

Tuhandetes eurodes

	Tulud	
	2017	2016
Maksud	2270	2110
Tulumaks	2157	2004
Maamaks	113	106
Lõivud (vt lisa 12)	2	7
Loodusressursside kasutamise ja saastetasud (vt lisa 13)	39	12
Tasud vee erikasutusest	1	10
Maardlate kaevandamisõiguse tasu	38	2
Saastetasud	0	0
Kokku maksud, lõivud, trahvid	2311	2129

Tulu ja maamaksu kogub ja kannab KOV-le Maksu- ja Tolliamet. Aruandeperioodi lõpuks deklareeritud, kui üle kandmata summa kajastub Maksu- ja Tolliameti teatisel.

Tulu loodusressursside kasutamisest kogub Keskkonnaministeerium ja KOV-le kannab selle Maksu- ja Tolliamet.

Lisa 4 Muud nõuded ja ettemaksed

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
	Lühiajaline osa	Lühiajaline osa
Nõuded ostjate vastu	157	173
Brutosummas	269	289
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-112	-116
Nõuded toetuste eest	1	77
Muud nõuded		8
Maksud ettemaksed ja tagasinõuded		3
Ettemakstud toetused	0	6
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	5	1
Muud nõuded ja ettemaksed kokku	163	268

Nõuded ostjate vastu koosnevad erinevatest müügiarvete nõuetest. Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuetes on kajastatud korteriüüride nõuete allahindlused.

Lisa 5 Osalused tütarettevõtjates

Tuhandetes eurodes

Käesolevas konsolideeritud aastaaruandes on rida reall konsolideeritud järgmised valitseva mõju all olevad äriühingud:

Nimetus aasta	Osalus e määr	Tulemiaruaande näitajad			Bilansi näitajad aasta lõpus	
		Tegevus tulud	Tegevus- kulud	Tulem	Varad	Neto-Varad
AS Tamsalu Vesi	100					
2017		322	-575	-258	7375	6882
2016		637	-550	81	7760	7140
AS Tamsalu Kalor	100					
2017		1026	-898	128	1266	1181
2016		1013	-967	46	1181	1053

Lisa 6 Varud

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
Varud	69	52

Varudena kajastatakse kütuse varu AS Tamsalu Kalor katlamajas.

Lisa 7 Materiaalne põhivara

Tuhandetes eurodes

	Ma a	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksud	Kokku
Jääk 31.12.2016						
Soetusmaksumus	253	21548	2034	145	87	24067
Akumuleeritud kulum	0	-4803	-1147	-13	0	-5963
Põhivara jääkväärtus	253	16745	887	132	87	18104
Soetused ja parendused		20	111		504	635
Kulum ja allahindlus		-706	-96	-5		-806
Ümberhindlus						
Ümberklassifitseerimine		508		76	-584	0
Müüdud põhivara	-6	-1	-75	-2		-84
Müüdud põhivara kulum			75			75
Jääk 31.12.2017						
Soetusmaksumus	247	22075	2070	219	7	24618
Akumuleeritud kulum		-5509	-1168	-18		6695

Põhivara jääkväärtus	247	16566	902	201	7	17923
-----------------------------	------------	--------------	------------	------------	----------	--------------

Rahavoogude aruandes kajastub materiaalse põhivara eest tasutud summana 728 tuhat eurot. Soetuseid ja parendusi tehti 2017 aastal 635 tuhat eurot. Lõpetamata ehitustena on arvel 7 tuhat eurot.

Ümberklassifitseerimisena on kajastatud liikumine lõpetamata tööde ja ettemaksete grupist hoonete ja rajatiste gruppi 584 tuhat eurot.

2017 aastal arvestati kulumit 806 tuhat eurot. Mitteamortiseeruvat põhivara kanti maha 3 tuhat eurot.

Kapitalirendi tingimustel varasid renditud ei ole .

Kasutusrendi tingimustel renditud põhivara

Tuhandetes eurodes

Tamsalu vald on võtnud kasutusrendilepinguga järgmised varad.

1. Sõiduauto Peugeot Partner 5 aastaks
2. Wolkswagen Transporter Kombi 9 kohaline sõiduk 5 aastaks
3. ATV Suzuki LT A750 Moto Star FR750 kasutusrent 5 aastaks.

	2017	2016
Kasutusrendikulu	7	6

Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest

	31.12.2017	31.12.2016
12 kuu jooksul	11	11
1-5 aasta jooksul	20	30

4. AS Tamsalu Kalor ei ole rentinud põhivara.

	2017	2016
Kasutusrendikulu	0	4

Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest

	31.12.2017	31.12.2016
12 kuu jooksul	0	3
1-5 aasta jooksul	0	2

Kasutusrendile antud materiaalne põhivara

Tuhandetes eurodes

Tamsalu vald on andnud rendile Tamsalu Spordihoones ruumid iluteenuste osutamiseks. Samuti on Tamsalu Kommunaalile kuuluvas keskusehoones antud ruume rendile. Rendilepingutest laekuv tulu tulevastel perioodidel on alljärgnevas tabelis.

	2017	2016
Kasutusrenditulud materiaalselt põhivaralt (vt lisa 12)	0	0
Renditulu katkestamatutelt kasutusrendilepingutelt tulevastel perioodidel	54	46
Järgmisel majandusaastal	16	11
1. kuni 2. Aastal	15	10
2. kuni 3. Aastal	13	9
3. kuni 4. Aastal	9	8
4. kuni 5. Aastal	1	8

Tamsalu vallavalitsuses peetakse bilansiväliselt väheväärtusliku vara arvestust: Aasta alguses oli väheväärtuslikku vara arvel 990 tuhat eurot, aasta jooksul võeti arvele 79 tuhat euro eest kanti maha 37 tuhat eurot väheväärtuslikku vara. Aruandeaasta lõpuks oli 1032 tuhat eurot väheväärtuslikku vara.

Lisa 8 Kohustused ja saadud ettemaksed

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017		31.12.2016	
	Lühiajaline osa	Pikaajaline	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa
Saadud maksude ettemaksed	0		8	
Võlad tarnijatele	85		174	
Võlad töövõtjatele	271		229	
	176		160	
Muud kohustused ja saadud ettemaksed				
Maksudkohustused (vt lisa 3)	147		135	
Muud viitvõlad	3		4	
Muud kohustused	5		8	
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed	21		13	
Muud saadud ettemaksed ja Tulevaste perioodide tulud				
Laenukohustused (vt lisa 10)	468	1716	503	1531
Kohustused kokku	1000	1716	1074	1531

Lisa 9 Eraldised ja tingimuslikud kohustused

1. Võetud kaasfinantseerimise kohustused

2017.a.sõlmiti hajaasustuse programmist toetusleping summas 5 tuhat eurot, mis tasutakse peale aruande heakskiitmist. Aruandeaasta lõpuks oli selle objektiga tasumata 5 tuhat eurot.

2. Saamata sihtfinantseerimise nõue

Tamsalu Gümnaasium on saanud SA Archimedeselt otsuse toetuse eraldamise kohta. Aruandeperioodi lõpuks on saamata toetus SA Archimedeselt 53 tuhat eurot.

Lisa 10 Laenukohustused

Tamsalu vald on võtnud laenu investeringute teostamiseks.

Tuhandetes eurodes

	Järelejäänud tähtajaga						Kokku
	Kuni 1 a	1-2 a	2-3 a	3-4 a	4-5 a	Üle 5 a	
Jääk seisuga 31.12.2016	503	376	339	276	232	308	2034
Pangalaenu	503	376	339	276	232	308	2034
Jääk seisuga 31.12.2017	468	432	368	324	127	465	2184
Pangalaenu	468	432	368	324	127	465	2184

Kulud laenukohustustelt

	2017	2016
Intressikulu laenule	16	21
Kokku	16	21

Informatsioon laenulepingute kaupa (tuhat eurot)

1. Tamsalu Vallavalitsus

Laenu andja	Lõpp-tähtaeg	Intressi-määr	Alus - valuuta	Jääk		Intressikulu	
				31.12.2017	31.12.2016	2017	2016
Danske Bank	02.08.2018	6 kuu EURIBOR R+1,15%	euro	36	91	1	2
Danske Bank	15.08.2021	6 kuu euribor+0,68%	euro	424	539	3	1
SEB Pank	31.12.2017	6 kuu EURIBOR R+1,493%	euro	0	68	1	3
SEB pank	15.12.2024	6 kuu euribor+0,92%	euro	147	0	0	0
Keskonnainvesteeringute Keskus SA	27.08.2021	6 k Euribor+1,25	euro	482	602	4	10

Danske Bank	15.01.2020	6 kuu EURIBO R+0,88%		144	214	1	3
Danske Bank	15.01.2025	6 kuu EURIBO R +0,88		505		1	
2. AS Tamsalu Kalor							
Danske Bank Tamsalu Kalor AS laen	20.05.2017	3,68	euro	0	40	0	3
3. AS Tamsalu Vesi							
Keskkonnainvesteeringute Keskus SA Tamsalu Vesi AS laen	27.08.2028	6kuu Euribor+ riski marginaal 1,25%	euro	446	480	5	6

2017. aastal võttis Tamsalu vallavalitsus laenu 652 tuhat eurot.

Tamsalu vallavalitsuse poolt võetud laenude tagatiseks on valla eelarve.

AS Tamsalu Vesi poolt pangalaenu tagatiseks panditud varade bilansiline (jääk)maksumus

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
Maa	1	1
Ehitised	385	400
Masinad ja seadmed	206	238
Kokku	592	638

AS Tamsalu Vesi on seadnud SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (hüpoteegipidaja) kasuks lepingu esemele kaks hüpoteeki hüpoteeksummaga 832886 eurot igakordse omaniku kohustusega alluda kohesele sundtäitmisele hüpoteegiga tagatud nõuete rahuldamiseks. Hüpoteegi seadmise lepingu esemeks on Kaeva küla, Tamsalu vald, Lääne-Virumaal asuv Veepuhastusjaama kinnistu (registriosa nr. 4150531), maaüksuse kadastritunnus 78701:005:0010) koos selle oluliste osade ja päraldistega. Lisaks sellele on Tamsalu Vesi AS (pantija) seadnud Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (pandipidaja) kasuks oma vallasvarale kommertspandi kommertspandiregistris esimesele järjekohale, summas 200 000 eurot.

AS Tamsalu Kalori poolt pangalaenud on tagasimakstud. Tagatiseks panditud varade bilansiline (jääk)maksumus.

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
Maa	0	4
Ehitised	0	335

Muu vara	0	400
Kokku	0	739

Lisa 11 Saadud toetused

Tuhandetes eurodes

	2017	2016
Saadud toetused kokku	1892	2516
1.Saadud sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	188	144
Rahandusministeerium (õppelaenude tagasimaksed 1 tuhat, ühinemistoetus 94 tuhat maksis edasi Tapa vald)	95	2
Riigikantselei (100 tamme pargi ehituseks)	0	70
Tapa Lastekaitse Liit koostööprojekt	8	
Haridus ja Teadusministeerium (3-7.a venekeelsete laste eesti keele õpe 2 tuhat eurot, Tamsalu noortekeskuse ehituseks 5 tuhat ja Tamsalu gümnaasiumi projekt Kallaste kooliga 8 tuhat eurot.)	15	3
Keskkonnainvesteeringute Keskus Tamsalu lasteaia projektid 2 tuhat ja ..... 3 tuhat)	5	11
Lääne-Viru Maavalitsus (ujumise algõpe 1 tuhat eurot)	1	3
Eesti Kultuurkapital (kultuurimaja projektid 3 tuhat ja Tamsalu gümnaasium 1 tuhat)	4	1
Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts Tamsalu Kultuurimaja projekt	1	
PRIA koolipiim (Tamsalu lasteaed ja Vajangu PK)	3	3
Eesti Muusikakoolide Liit (Tamsalu gümnaasiumi projekt)	1	
Kaitseministeerium Tamsalu gümnaasiumi projektid	6	
Muinsuskaitseamet	0	8
Kultuuriministeerium Tamsalu Kultuurimaja projekt	5	
Sotsiaalministeerium (matusetoetus omasteta isikutele)	1	1
VIROL (lasteaiaõpetajate täiendkoolitus 1 tuhat eurot ja tugiteenuste projekt 7 tuhat eurot)	7	3
Kaitseliit (lasketiiru remondi kulude katteks)	0	5
SA Archimedes Tamsalu gümnaasiumi projekt	18	34
SA Innove (Tamsalu gümnaasiumi projekt)	4	3
Hariduse Infotehnoloogia SA Tamsalu gümnaasiumi projektid	14	
2.Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	115	563

LEADER projekti toetus(disgolfi raga)		11
Rahandusministeerium (Tamsalu spordihoone pallimängude põrand 2016a)	0	6
KIK veemajandusele	0	319
Lääne-Viru Maavalitsus hajaasustuse programm	15	3
KIK projekti Tamsalu raudteepeatuse ühendamine erinevate liikumisviisidega		224
Riigikantselei Tamsalu 100 tamme pargile toetus	100	
3. Saadud toetused RE	1582	1799
<i>Riigieelarve tasandusfond</i>	1023	609
Riigieelarve toetusfond	559	1190
4.Kaupadena saadud mitterahaline toetus	7	7
Rakvere Linnavalitsus –raamatud raamatukogule	7	7

Lisa 12 Tulud kaupade ja teenuste müügist

Tuhandetes eurodes

Tulud kaupade ja teenuste müügist	2017	2016
Tulud elamu- ja kommunaalasutuste tegevusvaldkonnast	964	967
Tulud haridusasutuste tegevusvaldkonnast	97	97
Tulud spordiasutuste tegevusvaldkonnast	72	69
Tulud sotsiaalasutuste tegevusvaldkonnast	119	118
Muud tulud kaupade ja teenuste müügist	38	52
Tulud kultuuriasutuste tegevusvaldkonnast	22	18
Tulud korrakaitseasutuste tegevusvaldkonnast	6	5
Riigilõivud (vt lisa 3)	2	7
Kokku tulud kaupade ja teenuste müügist	1320	1333

Lisa 13 Muud tegevustulud

Tuhandetes eurodes

	2017	2016
Tulud loodusressursside kasutamisest (vt lisa 3)	39	12
Kasum/kahjum materiaalse põhivara müügist (vt lisa 7)	58	16
Saastetasud (vt lisa 3)		
Muud tulud varadelt		8
Kokku muud tegevustulud	97	36

Lisa 14 Antud toetused

Tuhandetes eurodes

	2017	2016
Sotsiaaltoetused füüsilistele isikutele	154	222
Toimetulekutoetused	62	117
Õppetoetused	20	23
Muud sotsiaaltoetused	17	16
Toetused puuetega inimestele ja nende hooldajatele	9	9
Peretoetused (sünnitoetused, lapse koolitoetused)	35	48
Erijuhtudel toetustelt makstud sots.maks	11	9
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	61	28
Kultuuri- ja spordiürituste korraldamiseks	10	7
Rakvere Haigla	7	6
Roheline PAIK	0	1
MTÜ –le	41	9
Ettevõtlustoetus	3	5
Liikmemaksud	14	14
Kohalikele omavalitsusliitudele	9	9
Muud liikmemaksud	4	4
Rakvere Haigla	1	1
Antud toetused põhivara soetuseks	30	7
Kokku antud toetused	259	271

Lisa 15 Tööjõukulud

Tuhandetes eurodes

Tegevusvaldkond	2017		2016	
	Töötajate arv	Töötasukulud	Töötajate arv	Töötasukulud
Haridus	104,24	1189	104,54	1077
Elamu- ja kommunaalmajandus	27,73	303	24,96	270
Vaba aeg, kultuur	22,55	221	22,93	193
Vallavalitsus	10,08	199	10,5	154
Sotsiaalhooldus	15,74	158	16,02	130
Majandus	10	109	10	104
Volikogu	0,03	7	0,04	10
Muud üldised valitsusektori teenused	0	2	0	1
Korrakaitse	0	7	0	7
Kokku töötajate arv ja töötasukulud	190,37	2195	188,99	1946

Töötajate arvuna on esitatud keskmine töötajate arv taandatuna täistööajale. Ajutiste töölepingute korral ei ole töötajate arvu leitud. Ajutiste töölepingute alusel arvestatud töötasukulud moodustasid aruandeperioodil 92 tuh eurot ja võrreldaval perioodil 79 tuh eurot.

	2017	2016
Töötasukulud	2195	1946

Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaksed	738	655
Erisoodustused	1	1
Töötajate õppelaenude kustutamine	1	1
Kokku tööjõukulud	2934	2602

Lisa 16 Muud tegevuskulud

Tuhandetes eurodes

	2017	2016
Tootmiskulud	294	324
Käibemaksukulu	225	327
Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulud	361	312
Rajatiste majandamiskulud	229	247
Õppevahendite ja koolituse kulud	169	131
Toiduained ja toitlustusteenused	81	84
Mitmesugused majandamiskulud	152	104
Administreerimiskulud	60	56
Sõidukite majandamiskulud	52	53
Kulu maksu-, lõivu- ja trahvikulud	135	45
Inventari majandamiskulud	38	32
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	34	35
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulud	76	24
Kulu muude nõuete ebatõenäoliselt laekuvaks hindamisest	8	26
Koolituskulud	18	17
Meditiinikulud ja hügieenikulud	23	24
Töömashinate ja seadmete majandamiskulud	15	36
Sotsiaalteenused	47	31
Eri- ja vormiriietus	14	9
Teavikute ja kunstiesemete kulud	11	11
Lähetuskulud	1	
Muud tegevuskulud	30	8
Kokku majandamiskulud	2073	1936

Lisa 17 Seotud osapooled

Tamsalu Vallavalitsuse aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

Tegev- ja kõrgem juhtkond ning nende lähedased pereliikmed ja nende poolt kontrollitavad või nende olulise mõju all olevad ettevõtted.

Turuhinnast erinevaid tehinguid tegev- ja kõrgema juhtkonna liikmete ja nende lähedaste pereliikmetega seotud mittetulundusühingute ja äriühingutega ei ole.

Aruandeperioodil ja sellele eelneval aastal ei ole teada oleva informatsiooni alusel toimunud seotud osapooltega turuhinnast erinevaid tehinguid. Üksused keda loetakse seotud osapoolteks:

Hokiklubi Uudeküla MTÜ
 Tamsalu Kunst MTÜ
 Borkholm Ehitus OÜ
 Lääne-Virumaa Alushariduse Juhtide Ühendus
 Martex Kopad OÜ
 Rakvere Spordiselts Kalev
 Tamsalu Kalor AS
 Tamsalu Vesi AS
 Tamsalu EPT
 Vajangu EE OÜ
 Võhmuta PM OÜ
 PAIK MTÜ
 Lepik Krista
 Uudam Viiu
 Parmasto Tiina
 Tarmo Kesküll FIE
 Telavero OÜ
 Õnnelik Elevant OÜ
 Kermalen OÜ

2.Konsolideerimisgrupi tegev- ja kõrgema juhtkonna liikmetele arvestatud tasud ja soodustused

	Konsolideerimisgrupi tegev- ja kõrgema juhtkonna keskmine arv (taandatuna täistööajale)		Tasude kogusumma (tuhandetes eurodes)	
	2017	2016	2017	2016
Volikogu liikmed	0,03	0,04	7	10
Vallavalitsuse liikmed	4,16	4,67	98	79
Asutuste juhid	14,67	14,71	199	194
Nõukogude liikmed	6	6	5	5
KOKKU	24,86	25,42	309	288

Ülaltoodud tasud on arvestatud ilma sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmakseteta, kuid nende hulka on arvatud kõik töötasud ja hüvitised. Muid täiendavaid olulisi soodustusi pole tegevjuhtkonna ega kõrgema juhtkonna liikmetele aruandeaastal arvestatud. Vallavalitsuse liikmed ei saa tasu.

Lisa 19 Konsolideerimata finantsaruanded

Konsolideerimata bilanss

Tuhandetes eurodes

	31.12.2017	31.12.2016
Varad	11331	11438
Käibevara	409	605
Raha	130	323
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	249	234
Muud nõuded ja ettemaksed	30	48
Põhivara	10922	10833
Osalusel tütar- ja sidusettevõtjates	1143	1143
Materiaalne põhivara	9779	9690
Kohustused ja netovara	11331	11438
Lühiajalised kohustused	872	816
Võlad tarnijatele	79	87
Maksude ettemaksed	113	8
Võlad töötajatele	223	185
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	23	107
Laenukohustused	434	428
Pikaajalised kohustused		
Laenukohustused	1304	1086
Netovara	9155	9536
Kassareserv	1	1
Eelmiste perioodide akumulieeritud tulem	9535	9404
Aruandeaasta tulem	-381	131

Konsolideerimata tulemiaruanne

Tuhandetes eurodes

	2017	2016
Tegevustulud	4579	4696
Maksutulud	2270	2110
Tulud kaupade ja teenuste müügist	368	374
Saadud toetused	1892	2197
Muud tegevustulud	49	15
Tegevuskulud	-4949	-4553
Antud toetused	-259	-271
Tööjõukulud	-2541	-2222

Muud tegevuskulud	-1685	-1498
Põhivara amortisatsioon ja ümberrhindlus	-464	-562
Tegevustulem	-370	143
Finantstulud ja -kulud	-11	-12
Intressikulu	-11	-12
Aruandeaasta tulem	-381	131

Konsolideerimata rahavoogude aruanne

Tuhandetes eurodes

Kaudne meetod

	2017	2016
Rahavood põhitegevusest		
Aruandeperioodi tegevustulem	-370	143
Korrigeerimised:		
Põhivara amortisatsioon ja ümberrhindlus	464	562
Käibemaksu kulu põhivara soetusel	93	140
Kasum/kahjum kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	-10	-3
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	30	6
Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-116	-244
Üle antud mitterahaline sihtfinantseerimine		
Korrigeeritud tegevustulem	91	604
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus	-7	-20
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus	51	-52
Kokku rahavood põhitegevusest	135	532
Rahavood investeerimistegevusest		
Tasutud materiaalse põhivara eest	-652	-865
Makstud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-30	-6
Tasutud osaluste soetamisel		-43
Laekunud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	126	233
Laekunud kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	16	3
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-540	-678
Rahavood finantseerimistegevusest		
Laekunud saadud laene	652	539
Tagasi makstud saadud laene	-428	-421
Tasutud intresse ja muid finantskulusid	-12	-13
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	212	105
Puhas	-193	-41

rahavoog		
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	323	364
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	130	323
Raha ja selle ekvivalentide muutus	-193	-41

Konsolideerimata netovara muutuste aruanne

Tuhandetes eurodes

	Kassareserv	Akumuleeritud tulem	Kokku
Saldo seisuga 31.12.2015	1	9398	9399
Põhivara ümberhindlus		6	6
Aruandeaasta tulem		131	131
Saldo seisuga 31.12.2016	1	9535	9536
Aruandeaasta tulem		-381	-381
Saldo seisuga 31.12.2017	1	9154	9155

Lisa 20 Selgitused eelarve täitmise aruande kohta

Eelarve täitmise aruanne on koostatud vallavalitsuse kui juriidilise isiku kohta ja vastab oma koosseisult konsolideerimata finantsaruannetele (vt lisa 19). Kuna see on koostatud kassapõhisel printsiibil ja sisaldab teatud muid erinevaid arvestuspõhimõtteid, siis ei ole see konsolideerimata finantsaruannetega võrreldav (vt ka lisa 1).

Eelarve on jaotatud viieks osaks: **põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus.**

Põhitegevuse tulud koosnevad maksutuludest, tuludest kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused ning muud tegevustulud.

Põhitegevuse kulud liigendatakse majandusliku sisu järgi antavad toetused ja muud tegevuskulud.

Investeerimistegevuse eelarve osas jaotatakse **põhivara soetuseks, põhivara müügiks, põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine ja finantskulud ning finatstulud.**

Finantseerimistegevuse eelarve osas kajastatakse **laenude võtmine ja laenude tagasimaksed.**

Likviidsete varade muutuste eelarve osas kajastatakse **raha ja pangakontode saldode muutuseid.**

Eelarve täitmise aruanne 2017 aastal

Tamsalu valla 2017.aasta eelarve võeti vastu jaanuaril 2017 kogumahuga 5143 tuhat eurot, millest põhitegevuse tulud 4166 tuhat eurot, põhitegevuse kulud 4058 tuhat eurot, investeerimistegevus -516 tuhat eurot ja finantseerimistegevus 85 tuhat eurot. Tamsalu vallavolikogu võttis vastu kaks lisaelarvet, lõplikud põhitegevuse tulud oli 4446 tuhat eurot,

põhitegevuse kulud 4314 tuhat eurot, investeerimistegevus -696 tuhat eurot ja finantseerimistegevus 240 tuhat eurot. Esialgset eelarvet suurendati sihtotstarbeliste toetuste ja täiendavate laekumistega, mida ei osatud ette näha eelarve planeerimisel. Eelarves suurendati laenuvahendeid investeringute vajadusteks.

Eelarve koostamisel on aluseks valla arengukava koos eelarvestrateegiaga ning üldine majandusolukord Eestis. Eelarve tulude plaani koostamisel lähtuti asjaolust, et tulude plaan oleks võimalikult reaalne ja ei muutuks probleemseks lähtudes majanduse olukorrast. Kulude planeerimisel arvestati, et oleks võimalik jätkata normaalsel viisil majandustegevust.

Avalik-õiguslik isikuna peab kohalik omavalitsus pädevuse piires oma territooriumil asuvatele elanikele osutama avalikke teenuseid. Teenuste osutamiseks vajalike vahendite olemasolu tagatakse omavalitsuse elanike poolt makstud maksudega ja tasuliste teenuste osutamisega ning eesmärgistatud eraldistega riigieelarvest. Alljärgnevas tabelis on väljatoodud esialgne, lõplik ja eelarve täitmine.

a	ta nimi	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	4166	4446	4435
	Maksutulud	2257	2257	2253
3000	Füüsilise isiku tulumaks	2145	2145	2148
3030	Maamaks	112	112	105
32	Tulud kaupade ja teenuste müügist	341	365	366
	Saadavad toetused tegevuskuludeks	1534	1582	1582
35200	Tasandusfond (lg 1)	557	559	559
35201	Toetusfond (lg 2)	977	1023	1023
	Muud saadud toetused tegevuskuludeks	14	222	202
3500	Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	14	222	202
	Muud tegevustulud	20	20	32
38250	Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	10	10	3
38251	Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	0	0	19
38252	Tasu üleriigilise tähtsusega maardlatest väljapumbatud kaevandus- ja karjäärivee erikasutusest	0	0	7
38254	Laekumine vee erikasutusest	10	10	3
	PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	-4058	-4314	-4198
	Antavad toetused tegevuskuludeks	-269	-259	-228
413	Sotsiaalabitoetused ja muud toetused füüsilistele isikutele	-207	197	-155
4500	Sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks	-48	-48	-59
452	Mittesihtotstarbelised toetused	-14	-14	-14
	Muud tegevuskulud	-3789	-4055	-3970
50	Personalikulud	-2480	-2588	-2481
55	Majandamiskulud	-1283	-1400	-1489
60	Muud kulud	-26	-7	0
	PÕHITEGEVUSE TULEM	108	132	237
	INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	-516	-696	-654

381	Põhivara müük (+)	28	28	16
15	Põhivara soetus (-)	-629	-809	-756
3502	Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine(+)	121	123	123
4502	Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine(-)	-20	-25	-25
650	Finantstkulud (-)	-16	-13	-12
	EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK (+) / PUUDUJÄÄK (-))	-408	-564	-417
	FINANTSEERIMISTEGEVUS	85	240	224
2585	Kohustuste võtmine (+)	505	661	652
2586	Kohustuste tasumine (-)	-420	-420	-428
100	LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-323	-323	-193

Põhitegevuse tulud

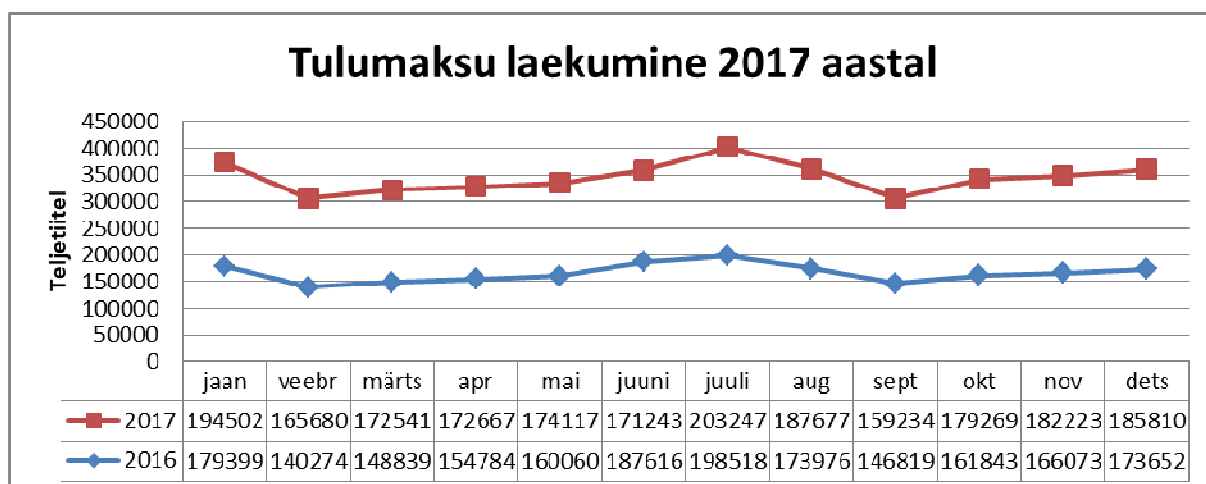
Põhitegevuse tulusid planeeriti esialgselt 4166 tuhat eurot. 2017 aastal suurendati põhitegevuse tulusid 280 tuhat euro võrra. Põhitegevuse tulude eelarve täitmine on 99,8 %.

		Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	4166	4446	4435
	Maksutulud	2257	2257	2253
3000	Füüsilise isiku tulumaks	2145	2145	2148
3030	Maamaks	112	112	105
32	Tulud kaupade ja teenuste müügist	341	365	366
	Saadavad toetused tegevuskuludeks	1534	1582	1582
35200	Tasandusfond (lg 1)	557	559	559
35201	Toetusfond (lg 2)	977	1023	1023
	Muud saadud toetused tegevuskuludeks	14	222	202
3500	Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	14	222	202
	Muud tegevustulud	20	20	32
38250	Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	10	10	3
38251	Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	0	0	19
38252	Tasu üleriigilise tähtsusega maardlatest väljapumbatud kaevandus- ja karjäärivee erikasutusest	0	0	7
38254	Laekumine vee erikasutusest	10	10	3

Maksutulud

Maksutulusid planeeriti 2257 tuhat eurot tegelikult laekus 2253 tuhat eurot, s.o 99,8 % planeeritust. Maksutulud koosnevad üksikisiku tulumaksust ja maamaksust.

Tamsalu valla eelarves on üksikisiku tulumaks üks suuremaid laekumisi. 2017 aastaks planeeriti 2145 tuhat eurot, tegelik laekumine 2148 tuhat eurot, s.o 100,1 %. Ülevaade tulumaksu laekumisest kuude ja võrreldava aastaga on välja toodud alljärgneval joonisel.

Tulumaksu suurim laekumine on juulis ja madalaim veebruarikuus ning septembrikuus.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub asukohajärgse kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaksu planeeriti esialgu 112 tuhat eurot, tegelikult laekus 105 tuhat eurot s.o 93,7 % planeeritust.

Tulud kaupade ja teenuste müügist

Kaupade ja teenuste müügist planeeriti 365 tuhat eurot, tegelikult laekus 366 tuhat eurot. Kaupade ja teenuste müügitulu liikide lõikes on välja toodud alljärgnevas tabelis.

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
Tulu kaupade ja teenuste müügist	341	365	366
320 Riigilõivud	6	6	2
Haridusasutuste tulu majandustegevusest	57	79	97
3220 1 Kohatasu	28	28	25
3220 2 Toiduraha	0	4	6
3220 3 Arvlemine	28	46	65
3220 4 Muud tulud	1	1	1
Kultuuriasutuste tulu majandustegevusest	19	19	20
3221 1 Tamsalu Kultuurimaja ringide töö	8	8	7
3221 2 Porkuni Paemuuseum	3	3	3
3221 3 Üritused	6	6	4
3221 4 Ruumide rent	2	2	6
Sportiasutuste tulu majandustegevusest	72	72	69
3222 1 ruumide rent	11	11	9
3222 2 majutus	18	18	17
3222 3 ujula kasutamine, jõusaali kasutamine	17	17	23
3222 4 ujumise algõpe	0	0	9
3222 5 Spordihoone kasutamine	43	43	11
3222 7 üritused	1	1	0
Sotsiaalasutuste tulu majandustegevusest	110	112	116

3224 1	Pensionid	105	105	107
3224 2	Koduhooldus	4	4	4
3224 10	toimetulekuraskustes isik	0	2	3
3224 3	sotsiaalkorter	0	0	1
3224 4	Töötajate toitlustamine	1	1	1
3224 5	Sotsiaaltransport	0	0	0
3224 7	toidu müük	0	0	0
3224 8	pesemisteenus (dušširuum)	0	0	0
3225	Laekumised elamu- ja kommunaalasutuste majandusteg	16	16	15
3227	Laekumised korrakaitseasutuste majandustegevusest	7	7	6
3233	Üüri- ja renditulud toodetud materiaaletelt ja im	16	16	15
3238	Muu kaupade ja teenuste müük	38	38	26

Üks suuremaid laekumisi **kaupade ja teenuste müügist** moodustab laekumised haridusasutuste majandustegevusest. Tulu koosneb lasteaedade kohatasust ja arvlemised lasteaedade ja koolikohtade osas teiste omavalitsustega. Alates 1. jaanuarist 2017 on Tamsalu valla lasteaedades tasuta toit. Lisaelarvega suurendati 2017 aasta esimesel poolel laekunud 2016 aasta toidurahasid. Muude tulud all on tasuliste ringide tasud lasteaedades.

Haridusasutuste tulu majandustegevusest allasutuste lõikes on alljärgnevas tabelis. Haridusasutuste eelarve täitmine on suurenenud arvlemise osas.

	esialgne eelarve	lõplik eelarve	eelarve täitmine
Tulu haridusasutuste majandustegevusest	57	79	97
Sääse Lasteaed	18	18	28
3220 1 Kohatasu	10	10	7
3220 2 Toiduraha	0	1	1
3220 3 Arvlemine	7	19	19
3220 4 Muud tulud	1	1	1
Tamsalu Lasteaed	19	26	39
3220 1 Kohatasu	16	16	18
3220 2 Toiduraha		3	3
3220 3 Arvlemine	3	7	18
3220 4 Muud tulud	0	0	0
Vajangu Lasteaed	10	13	13
3220 1 Kohatasu	2	2	2
3220 2 Toiduraha		1	1
3220 3 Arvlemine	8	8	10
Vajangu Põhikool	1	2	3
3220 3 Arvlemine	1	2	3
Tamsalu gümnaasium	9	9	14
3220 3 Arvlemine	9	9	14

Lasteaedade toitlustuskulude katteks laekus toiduraha töötajatelt ja 2016 aasta lastevanemate poolt tasutud toidurahad. Lastevanematelt laekus kohatasu, mille arvelt kaetakse õppevahendite soetamise kulud ja muud majandamiskulud.

Arvlemisel teiste omavalitsustega koolide osas on Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud õppekoha tegevuskulude piirmäär, mis 2017.a oli 87 eurot kuus. Arvlemine teiste omavalitsustega Tamsalu valla haridusasutustes 2017 aastal(tuhat eurodes) on järgmine:

	Säase Lasteaed	Tamsalu Lasteaed	Vajangu Lasteaed	Tamsalu Gümnaasium	Vajangu Põhikool
Kareda vallavalitsus					1
Ambla Vallavalitsus			1		
Kadrina Vallavalitsus	3				
Kohtla-Järve Linnavalitsus		1			
Koeru Vallavalitsus				2	
Luunja Vallavalitsus			2		1
Paide Linnavalitsus			1		
Rakvere Vallavalitsus	2		1		
Rakvere linnavalitsus	2	1	2	4	1
Tapa Vallavalitsus	2	1			
Saue Vallavalitsus			3		
Tallinna linnavalitsus	3	12			
Kunda linnavalitsus	1				
Vinni vallavalitsus				1	
Väike-Maarja Vallavalitsus	8	4		5	
Kokku	21	19	10	12	3

Laekumised kultuuriasutuste majandustegevusest planeeriti 19 tuhat eurot , laekus 20 tuhat eurot. Porkuni Paemuuseumi piletitulu oli 3 tuhat eurot ja Tamsalu Kultuurimaja majandustegevusest laekus 17 tuhat eurot, mis koosneb tasulised ringid 7 tuhat eurot, ürituste piletitulu 4 tuhat eurot ja ruumide rent 6 tuhat eurot.(Vt. Tabel kaupade ja teenuste müük kokku).

Laekumised spordiasutuste majandustegevusest planeeriti 72 tuhat eurot, tegelik laekumine 69 tuhat eurot, millest ruumide rent 9 tuhat eurot, majutus 17 tuhat eurot ja spordihoone muu kasutamine 43 tuhat eurot.

Tulu sotsiaalasutuste majandustegevusest planeerisime kokku 116 tuhat eurot, sellest Säase hooldekodus 107 tuhat eurot, mis koosneb pensionite sissemaksetest ja kohatasudest. Koduhooldusteenuse tulu planeerisime 4 tuhat eurot, tegelik laekumine 4 tuhat eurot. Koduhooldusteenust on osutatud 20 inimesele 2017 aastal. Muud sotsiaalasutuste tulud kokku 5.

Tulu elamu ja kommunaalmajanduse majandustegevusest planeerisime 16 tuhat eurot, tegelik laekumine 15 tuhat eurot.

Laekumised korrakaitseasutuste majandustegevusest planeerisime 7 tuhat eurot ja tegelik laekumine 6 tuhat eurot. Siin kajastatakse toetus Päästeametilt kohalikule päästeüksusele.

Üür ja renditulu planeerisime 16 tuhat eurot tegelik laekumine 15 tuhat eurot.

Muu kaupade ja teenuste müügi tuluks planeerisime esialgu 38 tuhat eurot, tegelik laekumine 26 tuhat eurot.

Saadud toetused tegevuskuludeks

Saadud toetused tegevuskuludeks jagunevad kahte gruppi : toetused tegevuskuludeks ja toetus riigieelarvest. Riigieelarvest saadav toetus jaguneb tasandusfondiks ja toetusfondiks. **Tasandusfond** on mõeldud valdade ja linnade eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks.

Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades katta õpetajate tööjookulusid, tagada koolilõunat, maksta toimetulekutoetusi ja vajaduspõhist peretoetust ning hooldada kohalikke teid.

Saadud toetused tegevuskuludeks osas kajastatakse toetuseid sihtfinantseeritud projektidele, koolipiimatoetust ning õppelaenude tagasimaksmiseks rahalisi vahendeid riigi eelarvest.

Alljärgnevas tabelis on väljatoodud saadud toetused tegevuskuludeks jagunemine:

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
Saadavad toetused tegevuskuludeks	1534	1582	1582
35200 Tasandusfond (lg 1)	557	559	559
35201 Toetusfond (lg 2)	977	1023	1023
Muud saadud toetused tegevuskuludeks	14	222	202
3500 Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	14	222	202

Sihtfinantseerimisi tegevuskuludeks laekus kokku 202 tuhat eurot alljärnevalt:

3500	Toetused jooksvateks kuludeks	14	221	202
35000002	Haridus-ja Teadusministeerium	0	5	8
35000004	Kaitseministeerium	0	4	6
35000006	Kultuuriministeerium	0	5	5
35000007	Majandusministeerium	0	0	0
35000008	Põllumajandusministeerium	11	30	3
35000009	Rahandusministeerium	1	95	95
35000014	Maavalitsused	2	3	1
350001	Kohaliku omavalitsuse	0	6	6
350003	valitsussektorisse kuuluvatelt sihtasutustelt	0	52	64
35008	Toetus muudelt residentidelt	0	21	14

- Haridus-ja Teadusministeerium 8 tuhat eurot, lasteaedades 3-7 aastaste laste Eesti keele õpe 3 tuhat eurot, Tamsalu Noortekeskuse ehituseks 5 tuhat eurot.
- Kaitseministeeriumilt 6 tuhat eurot Tamsalu Gümnaasiumis projekt;
- Kultuuriministeeriumilt 5 tuhat eurot Tamsalu Kultuurimaja projekt,
- PRIAlt koolipiimatoetus 3 tuhat eurot ;
- Rahandusministeeriumilt 95 tuhat eurot, millest 1 tuhat eurot õppelaenude tagsimaketeks ja 94 tuhat eurot ühinemistoetus.
- Maavalitsuselt 1 tuhat ujumise algõpetus ;
- VIROL-ist 6 tuhat eurot erivajadustega inimeste tugiisiku projekt toetus;

- Valitsussektorisse kuuluvatelt sihtasutustelt 64 tuhat eurot, millest 60 tuhat eurot Tamsalu gümnaasiumi projektidele toetus ja 4 tuhat eurot KIK toetused. ;
- Toetus muudelt residentidelt 14 tuhat eurot, millest 4 tuhat eurot Eesti Kultuurkapitalilt projektidele, Tapa Lastekaitse Liidult 8 tuhat eurot, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika seltsilt toetus 1tuhat eurot ja Eesti Muusikakoolide Liidult 1 tuhat eurot toetus.

Muud tegevustulud

Muude tegevustulude eelarvesse planeeriti 20 tuhat eurot, tegelik laekumine 32 tuhat eurot. Planeeritust enam laekus maavara kaevandamisõiguse tasu. Tamsalu valla territooriumil on üks riikliku tähtsusega kaevandus ja üks kohaliku tähtsusega kaevandus. Maavara kaevandamisõiguse tasu kantakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse §13 tasu jaotamise alusel. Keskkonnatasu arvutamise kohustus on loodusvara kasutajal. Alljärgnevas tabelis on väljatoodud muud tegevustulud liikide lõikes.

		Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	Muud tegevustulud	20	20	32
38250	Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	10	10	3
38251	Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	0	0	19
38252	Tasu üleriigilise tähtsusega maardlatest väljapumbatud kaevandus- ja karjäärivee erikasutusest	0	0	7
38254	Laekumine vee erikasutusest	10	10	3

Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kulude eelarve osas jagatakse kulud **majandusliku** sisu järgi. Esialgu planeeriti eelarvesse 4058 tuhat eurot, lisaelarvetega suurendati eelarvet 4314 tuhande euroni ja tegelik kulu 4198 tuhat eurot s.o 97,3 % planeeritust. Alljärgnevas tabelis on kulud majandusliku sisu järgi.

		Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	-4058	-4314	-4198
	Antavad toetused tegevuskuludeks	-269	-259	-228
413	Sotsiaalabitoetused ja muud toetused füüsilistele isikutele	-207	197	-155
4500	Sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks	-48	-48	-59
452	Mittesihtotstarbelised toetused	-14	-14	-14
	Muud tegevuskulud	-3789	-4055	-3970
50	Personalikulud	-2480	-2588	-2481
55	Majandamiskulud	-1283	-1400	-1489

60	Muud kulud	-26	-7	0
----	------------	-----	----	---

Põhitegevuse kuludest suurima osa moodustavad personalikulud 59 %, seejärel on majandamiskulud 36 % ning antavad toetused 5 %.

Personalikulude eelarvesse planeeriti kulusid 2588 tuhat eurot, tegelik kulu oli 2481 tuhat eurot e. 96 % planeeritust.

Majandamiskulude eelarvesse planeeriti kulusid 1400 tuhat eurot, tegelik kulu 1489 tuhat eurot ehk 106 % planeeritust. Siia on planeeritud kulud hoonete, kinnistute ja rajatiste majandamiskuludeks. 2017 aastal on tegelikud kulud suuremad sihtotstarbeliste toetuste arvelt nende toetuste osas, mis hüvitatakse peale kulude tegemist ja aruande esitamist.(PRIA, Archimedes)

Investeeringustegevus

Investeeringustegevus jaguneb põhivara müük ja -soetus, põhivara soetuseks saadav ja antav sihtfinantseerimine, finantstulud ja -kulud.

Põhivara müüki planeeriti 28 tuhat eurot, tegelikult müüdi 16 tuhat eurot s.o eelarve täideti 89 % liselt. Põhivara soetust planeeriti 809 tuhat eurot tegelik 756 tuhat eurot, s.o 94 % planeeritust.

Põhivara soetuseks saadavat sihtfinantseerimist planeeriti 123 tuhat eurot tegelikult saadi 123 tuhat eurot. Põhivara soetuseks antavat sihtfinantseerimist planeerisime 25 tuhat eurot tegelik kulu oli 25 tuhat eurot. Finantskulusid planeerisime 13 tuhat eurot, tegelik kulu 12 tuhat eurot.

		Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	-516	-696	-654
381	Põhivara müük (+)	28	28	16
15	Põhivara soetus (-)	-629	-809	-756
3502	Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine(+)	121	123	123
4502	Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine(-)	-20	-25	-25
650	Finantstkulud (-)	-16	-13	-12
	EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK (+) / PUUDUJÄÄK (-))	-408	-564	-417

2017 aastal teostatud põhivara investeeringute nimekiri (756 tuhat eurot):

- Tamsalu valla teed ja tänavad 367 tuhat eurot;
- Tamsalu 100 tamme park 136 tuhat eurot;
- Assamalla ja Porkuni tänavavalgustus 18 tuhat eurot;
- Tamsalu spordihoone katuse remont 67 tuhat eurot;
- Tamsalu spordihoonle rajamisin 40 tuhat eurot;
- Porkuni Paemuuseum ekspositsiooni uuendamine 8 tuhat eurot;
- Vajangu Põhikooli katlamaja rekonstrueerimine 91 tuhat eurot;
- Sääse Hooldekodu kaldtee 29 tuhat eurot.

2017 aastal saadud põhivara soetuseks sihtfinantseerimine (123 tuhat eurot):

- Riigikantseleilt 100 tuhat eurot;
- Maavalitsused 12 tuhat eurot;

- PRIA 11 tuhat eurot.
- 2017 aastal antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks
- Hajaasustuse programm 25 tuhat eurot

Finantseerimistegevus

Finantseerimistegevuse all kajastatakse pangalaenude võtmine ja laenude tagasimaksed.

		Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
	FINANTSEERIMISTEGEVUS	85	240	224
2585	Kohustuste võtmine (+)	505	661	652
2586	Kohustuste tasumine (-)	-420	-420	-428
100	LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-323	-323	-193

2017 aastal võeti laenu 652 tuhat eurot. Laenude tagasimakseid planeeriti 420 tuhat eurot, tegelik kulu 428 tuhat eurot.

Likviidsete varade muutus

2017 aasta alguses oli rahaliste vahendite jääk 323 tuhat eurot, mis suunati 2017 aasta kulude katteks. 2017. aasta lõpus olid vabade vahendite jääk 130 tuhat eurot. Jääk vähenes 193 tuhat eurot.

		Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine
100	LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-323	-323	-193

Eelarve kulud tegevusalade lõikes

Eelarve kuludid jaotatakse lisaks majandusliku sisu järgi ka veel tegevusalade lõikes. 2017. aasta eelarvesse tegevusalade lõikes planeeriti 5161 tuhat eurot, tegelik kulu oli 4991 tuhat eurot ehk eelarve täideti 96,7 % liselt. Tegevusalade lõikes on eelarve täitmise protsendid erinevad. Samuti on valdkonna sisesed eelarve täitmise protsendid erinevad. Enamus osalt oli eelarve täitmine väiksem kui planeeriti, ülekulu eelarve täimisel moodustas väikese osa ning see ei mõjutanud oluliselt eelarve täitmist.

Põhitegevuse kulude ja investeerimiskulude jaotus tegevusalade lõikes on järgnev:

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %	Osakaal kuludest
PÕHITEGEVUSE KULUDE JA INVESTEERIMISTEGEVUSE	4723	5161	4991	97	100

VÄLJAMINEKUTE JAOTUS TEGEVUSALADE JÄRGI						
01	Üldised valitsussektori teenused	365	444	387	87	8
03	Avalik kord ja julgeolek	23	23	22	96	0
04	Majandus	702	702	630	90	13
05	Keskkonnakaitse	61	74	101	136	2
06	Elamu- ja kommunaalmajandus	324	318	312	98	6
07	Tervishoid	9	11	11	100	0
08	Vaba aeg, kultuur ja religioon	600	756	722	96	14
09	Haridus	2099	2279	2285	100	47
10	Sotsiaalne kaitse	540	554	521	94	10

Olulise osa valla eelarve kuludest ehk 47 % moodustavad haridusvaldkonna kulud, majanduse kulud 13% , vabaaeg ja kultuur 14 %, sotsiaalne kaitse 10 % ja üldised valitsussektori teenused 6 % ning seejärel elamu ja kommunaalmajandus 6 % .

Üldised valitsussektori teenuste kulude eelarve täitmine

Esialguses eelarve eraldati üldisteks valitsemissektori teenuste kuludeks 365 tuhat eurot, lõplik eelarve oli 444 tuhat eurot ja tegelik kulu 387 tuhat eurot. Eelarve täideti 87 % Vald kond jaguneb järgmisteks tegevusaladeks:

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Üldised valitsussektori teenused kokku	365	444	387	87
01111 Valla- ja linnavolikogu	21	29	13	45
01112 Valla- ja linnavalitsus	272	361	326	90
01114 Reservfond	25	6	0	0
01330 Muud üldised teenused	14	18	19	106
01600 Muud üldised valitsussektori teenused	17	17	17	100
01700 Valitsussektori võla teenindamine	16	13	12	92

Üldised valitsussektori teenused moodustavad valla eelarvest 8%. Vallavalitsuse ja vallavolikogu eelarvesse on planeeritud ühinemistoetus RE vahenditest. Reservfondi muudatused kajastuvad vastavas aastaaruande lisan nr 20.

Üldised valitsussektori teenuste kulude eelarve täitmine tegevusalade ja kululiikide lõikes

	Personalikulud	Majandamiskulud	Muud kulud	Eraldised	Kokku
Valla- ja linnavolikogu	11	2			13
Valla- ja linnavalitsus	261	65			326
Muud üldised teenused		19			19
Muud üldised valitsussektori teenused	2	1		14	17
Valitsussektori võla teenindamine				12	12
Kokku	274	87	12	14	387

Avaliku korra kulude eelarve täitmine

Kulude eelarve kinnitati 23 tuhat eurot, tegelik kulu 22 tuhat eurot. Eelarve täitmine 2017.aastal tegevualade lõikes oli järgmine:

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Avalik kord ja julgeolek kokku	23	23	22	96
03200 Päästeteenused	16	16	14	88
03600 Muu avalik kord	7	7	8	114

Päästeteenuste kulude eelarves on kulud Tamsalu tuletõrjekomandole. Tuletõrjekomando kulude katteks saame toetust Päästametilt, mis kajastuvad tulude eelarves laekumised korrakaitseasutuste majandustegevusest (vt eelarve täitmise aruannet).

Avaliku korra ja julgeoleku kulude eelarve täitmine tegevusalati ja kululiikide lõikes (tuhat eurot) on alljärgnevas tabelis.

	Personalikulud	Majandamiskulud	Kokku
Päästeteenused	9	5	14
Avalik kord		8	8
Kokku	9	12	22

Eelarve kuludest 41 % moodustavad personalikulud, majandamiskulude all on kulud tuletõrjeautole, tuletõrje hoone ülalpidamiskulud ning avaliku korra kuludes on kulud Tamsalu valla avaliku ruumi videovalvele.

Majandus-, keskkonnakaitse ja elamumajanduse kulude eelarve täitmine

Eelarves eraldati kuludeks 1094 tuhat eurot tegelik kulu 1043 tuhat eurot s.o 95 % planeeritud. Suuremad kulud olid maanteetranspordile, mis hõlmas teede ja tänavate remonti ja jooksvat korrashoidu. Heakorra kulud on suuremad planeeritud 25 tuhane euro võrra kuna 2017 aastal eraldatud toetus KredEx SA kahe lagununud hoone lammutamiseks, laekub

lammutustööde katteks peale aruande heakskiitmist (Raha laekus 2018.a). Valdkond jaguneb järgmisteks tegevusaladeks:

		Esiagne eelarve	Löplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
04,05,06	Kokku majandus, keskkonakaitse ja elamumajandus	1087	1094	1043	95
	Majandus	702	702	630	90
04120	Üldine tööhõuoliitika(ettevõtlustoetus)	5	5	2	40
04350	Elektrienergia	2	2	2	100
04510	Maanteetransport (vallateede- ja tänavate korrashoid)	547	547	485	89
04900	Muu majandus (sh.majanduse haldamine)	148	148	141	95
	Keskkonakaitse	61	74	101	136
05100	Jäätmekäitlus	19	19	21	111
05400	Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse (heakord)	41	54	79	146
05600	Muu keskkonakaitse	1	1	1	100
	Elamu- ja kommunaalmajandus	324	318	312	98
06300	Veevarustus	25	29	30	103
06400	Tänavavalgustus	84	74	66	89
06605	Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	215	215	216	100

Majandus-, keskkonakaitse ja elamumajanduse kulude eelarve täitmine tegevusalade ja kululiikide lõikes 2017 aastal

	Personali kulud	Majandamis kulud	Eraldised	Investeerin gud	Kokku
Üldine tööhõuoliitika (ettevõtlustoetus)			2		2
Elektrienergia (käidukorraldaja)		2			2
Maanteetransport		118		367	485
Muu majandus		5		136	141
Jäätmekäitlus (prügivedu, jäätmaajaam)		21			21
Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, haljastus		79			79
Muud keskkonakaitse kulud		1			1
Veevarustus		5	25		30
Tänavavalgustus		48		18	66
Muu elamumajandus (valla korterid)		23	6		29
Kalmistud		2			2
Hulkivate loomadega seotud tegevus		4			4
Saunad		1			1
Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	150	30			180
Kokku	150	339	33	521	1043

Valdkonna suurimad kulud on investeeringukulud 33 %, millest Tamsalu Tööstuse tänava rekonstrueerimine 367 tuhat eurot, Tamsalu 100 tamme park 136 tuhat eurot ja Assamalla välisvalgustuse rekonstrueerimiseks 10 tuhat eurot ning Porkuni välisvalgustuse rekonstrueerimiseks 8 tuhat eurot. Veemajanduse kulude all anti hajaasustuse programme raames toetust põhivara soetuseks 25 tuhat eurot. 2017 aastal maksti 11 kortermajale toetust korteriühistute moodustamiseks kokku 6 tuhat eurot.

Tervishoiu kulude eelarve täitmine

Tervishoiu kuludeks planeeriti 11 tuhat eurot tegelik kulu 11 tuhat eurot. Valdkond jaguneb järgmisteks tegevusaladeks:

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Tervishoid kokku	9	11	11	100
07210 Ambulatoorsed teenused	2	2	2	100
07310 Haiglateenused	7	9	9	100

Tervishoiukuludest 82 % on Rakvere Haiglale toetus, millest liikmemaks 1 tuhat eurot ja investeeringutoetus 8 tuhat eurot.

22,2 % on kulud Vajangu velskripunkti majandamiskuludeks.

Tervishoiukulude eelarve täitmine tegevusalati ja kululiikide lõikes

	Majandamiskulud	Eraldised	Kokku
Ambulatoorsed teenused	2		2
Haiglateenused Rakvere Haigla		9	9
Kokku	2	9	11

Tervishoiukuludest 82 % on eraldised ja 18 % on majandamiskulud.

Kultuuri ja vaba aja kulude eelarve täitmine

Kultuuri ja vaba aja eelarvesse planeeriti 756 tuhat eurot, tegelik kulu oli 722 tuhat eurot s.o 96 % planeeritust. Kultuuri ja vaba aja kulude eelarve täitmised tegevusaladse lõikes olid järgmised(tuhat eurot):

	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Vaba aeg, kultuur ja religioon kokku	600	756	722	96
08102 Sporditegevus	297	387	383	99
08107 Noorsootöö ja noortekeskused	27	65	62	95
08109 Vaba aja üritused	8	8	8	100
08201 Raamatukogud	66	66	58	88
08202 Rahva- ja kultuurimajad	163	171	175	102
08203 Muuseumid	26	46	25	54
08300 Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	13	13	11	85

Kultuuri ja vaba aja kuludest suurimad kulud on Sporditegevuse all, mis hõlmavad Tamsalu spordihoone kulusid ja moodustavad 53 % valdkonna kuludest. 2017 aastal kajastatakse investeeringute all spordihoone ja ujula katuse remont. Spordihoonele soetati uus rajamasin maksumusega 40 tuhat eurot. Rahva- ja kultuurimajad eelarvesse planeeriti 171 tuhat eurot ja tegelik kulu 175 tuhat eurot. Tegelikud kulud on suuremad kui planeerisime. Ülekulu on seoses LEADER ühisprojekti kuludega, mille katteks laekub raha tagasi peale aruande kinnitamist. Rahva- ja kultuurimajade kulud on 24,2 % valdkonna kuludest.

Tamsalu vallal on kolm raamatukogu: Assamalla raamatukogu, Tamsalu ja Vajangu raamatukogu. Raamatukogude kulud moodustavad 8 % kultuuri ja vaba aja kuludest. Porkuni paemuuseumi kulud moodustavad 3,5 % kultuuri ja vaba aja kuludest. Porkuni Paemuuseumi kulude eelarve on väiksem planeeritust. Eelarvesse planeeritud investeeringust tehti osaliselt töid ja tööd jätkuvad 2018.a. Tamsalu vald ostab noorsotöölasi teenust MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskuselt. 2017 aastal alustas tegevust Tamsalu noortekeskus. Noortekeskuse ruumid ehitati vallamaja ruumidesse, selleks saadi toetust Haridus- ja teadusministeeriumilt 5 tuhat eurot. Kultuuri ja vabaaja kulude eelarve täitmine tegevusalade kululiikide lõikes 2017 aastal on välja toodud alljärgnevas tabelis.

	Personalikulud	Majandamiskulud	Eraldised	Investeering	Kokku
Sporditegevus (v.a. spordikoolid)	143	133		107	383
Vajangu Noorsootöö Keskus			8		8
Tamsalu Noortekeskus		33	21		54
Vaba aja üritused			8		8
Tamsalu Raamatukogu	17	8			25
Assamalla Raamatukogu	11	6			17
Vajangu Raamatukogu	11	5			16
Rahva- ja kultuurimajad	87	88			175
Muuseumid	15	2		8	25
Tamsalu ajaleht	7	4			11
Kokku	291	279	37	115	722

Kultuuri ja vaba aja kuludest 40 % moodustavad kulud personalile, 39 % majandamiskuludele. Eraldised on järgmised:

- Vajangu Noorsootöö Keskus MTÜ 8 tuhat eurot
- Tamsalu Noortekeskus 21 tuhat eurot
- Vaba aja üritused toetused MTÜ –le ja eraisikutele 7 tuhat eurot

Investeeringud on järgmised:

- Spordihoone ujula ja saali katuses 67 tuhat eurot
- Rajamasin 40 tuhat eurot.

Hariduskulude eelarve täitmine

Hariduskulude lõplik eelarve oli 2017 aastal 2279 tuhat eurot, eelarve täitmine oli 2285 tuhat eurot s.o 100 % planeeritust. Alushariduse all kajastatakse Tamsalu , Säase ning Vajangu lasteaia kulud. Alates 1.septembrist 2017 on Säase Lasteaed liidetud Tamsalu Lasteaia ja neil on ühine eelarve.

2017 aasta olid Tamsalu Gümnaasiumi tegelikud kulud suuremad kui planeeriti, kuna projektide kulude katteks laekub raha peale arunde heaks kiitmist. Alates 1.septembrist alustas tööd Tamsalu Tapa Muusikakooli filiaal. Eelarve tegelikudkulud muusikakoolile olid suuremad planeeritust.

Valdkond jaguneb järgmisteks tegevusaladeks:

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Haridus kokku	2099	2279	2285	100
09110 Alusharidus	731	754	745	99
09212 Põhikoolid/Põhihariduse otsekulud	677	760	729	96
09213 Üldkeskhariduse otsekulud	140	140	140	100
09220 Gümnaasiumid/Põhi-ja üldkeskhariduse kaudsed kulud	401	452	500	111
09510 Noorte huviharidus ja huvitegevus	10	33	39	118
09600 Koolitransport	63	63	59	94
09601 Koolitoit	70	70	66	94
09800 Muu haridus	7	7	7	100

Hariduse kulude eelarve täitmine tegevusalade ja kululiikide lõikes 2017 aastal.

	Personalikulud	Majandamiskulud	Investeeringud	Kokku
Alusharidus				745
Säase Lasteaed (kuni 30.08.2017)	188	28		216
Tamsalu Lasteaed	364	100		464
Vajangu Lasteaed	38	2		40
Arvlemine		25		25
Alusharidus kokku	590	155		745
<i>Põhikoolid</i>				651
Vajangu Põhikool RE	58	2		60
Vajangu PK vald	41	34	91	166
Vajangu PK kokku	99	36	91	226
<i>Tamsalu G põhikool</i>	484	19		503
<i>Tamsalu gümnaasium</i>	137	3		140
<i>Tamsalu gümnaasium vald</i>	218	221		439
<i>Tamsalu gümnaasium kokku</i>	839	243		1082
Arvlemine		61		61

Muusikakoolid		39		39
Õpilasveo eriliinid		59		59
Koolitoit	15	51		66
Muud abiteenused	hariduse 5	2		7
Kokku	1548	646	91	2285

Hariduskuludest 47,3 % on kulud Tamsalu gümnaasiumile. 20,3 % kuludest Tamsalu lasteaiale, 18,3 % kulud Säase Lasteaiale ja 9,9 % Vajangu Põhikoolile. Vajangu Põhikoolis kajastatakse investeeringute all küttesüsteemi renoveerimine summa 91 tuhat eurot. Hariduskuludest 68 % moodustavad personalikulud, 28 % majandamiskulud ja 4% investeeringud.

Sotsiaalse kaitse kulude eelarve täitmine

Eelarvesse planeeriti 554 tuhat eurot , tegelik kulu oli 521 tuhat eurot, eelarve täideti 94 % liselt.

Sotsiaalse kaitse kulude eelarve täitmine tegevuslalde lõikes:

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Eelarve täitmine	Täitmise %
Sotsiaalne kaitse kokku	540	554	521	94
10120 Puuetega inimeste sotsiaalhoolekande asutused	1	1	1	100
10121 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	32	28	24	86
10200 Eakate sotsiaalhoolekande asutused	217	239	251	105
10201 Muu eakate sotsiaalne kaitse	21	25	23	92
10402 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	35	27	21	78
10701 Riiklik toimetulekutoetus	117	117	82	70
10702 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	57	57	57	100
10900 Muu sotsiaalne kaitse, sh. sotsiaalse kaitse haldus	60	60	62	103

Sotsiaalse kaitse kuludest 48 % moodustavad kulud hooldekodudele. 2017 aastal planeeriti eelarvesse 240 tuhat eurot, tegelik kulu 251 tuhat eurot. 2017 aastal kasvas hüppeliselt vajadus suunata mujale hooldekodudesse hoolealuseid.

Sotsiaalse kaitse kulude eelarve täitmine valdkondade ja kululiikide lõikes 2017 aastal.

	Personalikulud	Maj.kulud	Investeeringud	Eraldised	Kokku
Puuetega inimeste sotsiaalkaitse asutused				1	1
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	1	3		20	24
Säase Hooldekodu	115	60	29		204
Muud hooldekodud		43			43
Sotsiaalkorter		4			4
Muu eakate sotsiaalne kaitse	22	1			23
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse				21	21

Riiklik toimetulekutoetus	14	6		62	82
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse				57	57
Muu sotsiaalne kaitse, sh. sotsiaalse kaitse haldus	55	7			62
Kokku	207	124	29	161	521

Sotsiaalse kaitse kuludest moodustavad eraldised 39,0 %. 2017 aastal maksti toimetulekutoetust 62 tuhat eurot (võrdluseks 2016 aastal maksti 117 tuhat eurot toimetulekutoetust), toetuse määr ühele inimesele on 130 eurot. 2017 aastal maksti toimetulekutoetust saavatele peredele vajadusepõhine peretoetus 21 tuhat eurot, millest toetus ühele lapsele on 45 lapse kohta kuus, mis on kajastatud tegevusala muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse all. Säase hooldekodus on 25 hooldust vajavat inimest. Tamsalu vald ostab teenust erihooldust vajavatele inimestele teistest hooldekodudest, kulu 2017 aastal 43 tuhat eurot (võrdluseks 2016 a 27 tuhat eurot).

Reservfondi kasutamise aruanne

Eelarve klassifikaator	Selgitus	Laekumised	Eraldatud	jääk
				25
10200	Säase hooldekodu		-19	
	Kokku		-19	6

Lisaeelarvetega suunas volikogu 19 tuhat eurot kulude katteks. 2017 aasta lõpus oli reservfondis 6 tuhat eurot.

3.Majandusaasta aruande allkiri

Tamsalu Valla 31.12.2017.a. lõppenud konsolideerimisgrupi majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest, konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruandest ja audiitori järeldusotsusest.

Konsolideerimisgrupi majandusaasta aruande on koostanud Tamsalu Vallavalitsus.

Alari Kirt vallavanem

.....
(nimi, ametinimetus, kuupäev, allkiri)